

Muzejní noviny

Okresní muzeum a galerie Jičín

Číslo 13 (1998/1)

10,- Kč

K 18. květnu - mezinárodnímu dni muzeí

Vážení čtenáři,

těší nás pochvalné ohlasy na Muzejní noviny, které vesměs oceňují toto: kvalitní tisk na kvalitním papíře, jasný vydavatelský plán, široký kulturně odborný záběr na lokalitu a jevy okresu Jičín, i zajímavé informace jednotlivých článků. Vše toto je výsledkem úsilí především dlouholetého knihovníka okresního muzea paní Hany Trojanové, která v roce 1992

Muzejní noviny začala vydávat, a jejich tehdejšího technického redaktora Ing. Bronislavy Daniclové. Díky jim si toto periodikum našlo vhodnou formu i obsah, navíc i způsob sebefinancování ze sponzorských darů inzerentů. Dnešní situace, takřka plošný nedostatek finančních prostředků, tím pádem i citelná ztráta několika sponzorů, nás vede k zavedení prodeje Muzejních novin za 10 Kč. Porovná-

me-li Muzejní noviny s tiskovinami na trhu a jejich cenami, jistě bude zřejmé, že náklady musí být mnohem vyšší než 10 Kč a že obchodní cena výtisku by se pohybovala mezi 20 - 30 Kč.

Věříme, že tuto situaci pochopíte, desetikorunu třikrát do roka obětujete a pomůžete nám tak pokrýt potřebné náklady a Muzejní noviny udržet. Není snad od věci v tuto chvíli připomenout nejkřákladnější údaje.

MN budou i nadále vycházet třikrát za rok, 1. číslo vyjde do 17. května, 2. číslo - zvláštní vydání MN - vyjde v termínu srpen-září, 3. číslo vyjde vždy do 24. prosince. Pro eventuelní svázání ročníků budeme stránky číslovat v posloupnosti výtisků, v prosincovém čísle otiskneme obsah, autorský a věcný rejstřík.

Za pochopení upřímně děkujeme.

Jaromír Gottlieb

Ves Libuň se rozkládá na pravém břehu Libuňky, na silnici z Jičína do Turnova. Je zde železniční křižovatka.

Název obce naznačuje, že zde býval Libuňův dvůr. Název byl původně mužského rodu, teprve později ženského podle slov osada, ves. O velkém stáří obce svědčí její tvar.

Nejstarší písemná zmínka je z r. 1369, kdy jsou zdejší kostel a plebánie (fara) uvedeny v rejstříku papežského desátku jako součást jičínského děkanátu. Platilo se 21 gr. pololetně a jednalo se tedy o dosti bohaté obroči. Podle podacího práva zdejšího kostela sv. Martina patřila Libuň tehdy Vartemberkům. Z nich Čeněk si r. 1370 rozdělil majetek s bratrem Benešem, kterému dal panství Veliš s městem Jičínem a sám si ponechal Nový Bydžov, Vysoké Veselí a část panství, kde v této době (blíže neurčené) postavil hrad Trosky. Psal se z Trosků a zemřel 1393. Od této doby patřila Libuň k panství Trosky. Čeněk z Vartemberka měl na počátku 90. let 14. století finanční potíže a celé panství postoupil králi Václavu IV. Od něho je získal Ota z Bergova, který i se synem Otou byl věrným katolíkem a v době husitských válek Zikmundovým stoupencem, což vyvolalo nepřátelství husitů. Tím trpěli i vsi panství.

Libuň - statek čp. 5

Foto: J. Trejbal (1943)

Libuň

V této době zde byli katoličtí plebáni (faráři). Roku 1394 tu nastoupil po smrti Zdeňka plebán Pavel, který r. 1407 směnil faru s Jakubem, řečeným Karel (z Chlumce). Po jeho smrti sem 1428 přišel plebán Petr.

V neklidných časech po Lipanech se Trosků zradou zmocnil zemský škůdce Kryštof Šof

z Helfenburka. Při tom byl zajat Ota ml. z Bergova. Svého majetku se ujal až r. 1444. Jeho syn Jan byl stoupencem Jiřího z Poděbrad. Protože neměl dědice, prodal r. 1455 panství Trosky Janu Zajici z Házmburka, pánu na Kostí. Roku 1556 připadla Kost Kryštofu z Lobkovic a ten r. 1559 prodal panství Trosky Jindřichovi ze Smiřic, který je připojil k panství Hrubá Skála. A tak se stala Libuň součástí tohoto velkého panství.

Na libuňském svobodném

dvoře sídlil r. 1587 Václav Semín ze Semína, v 17. století jej vlastnila rodina Matyášovských

pokračování na str. 2

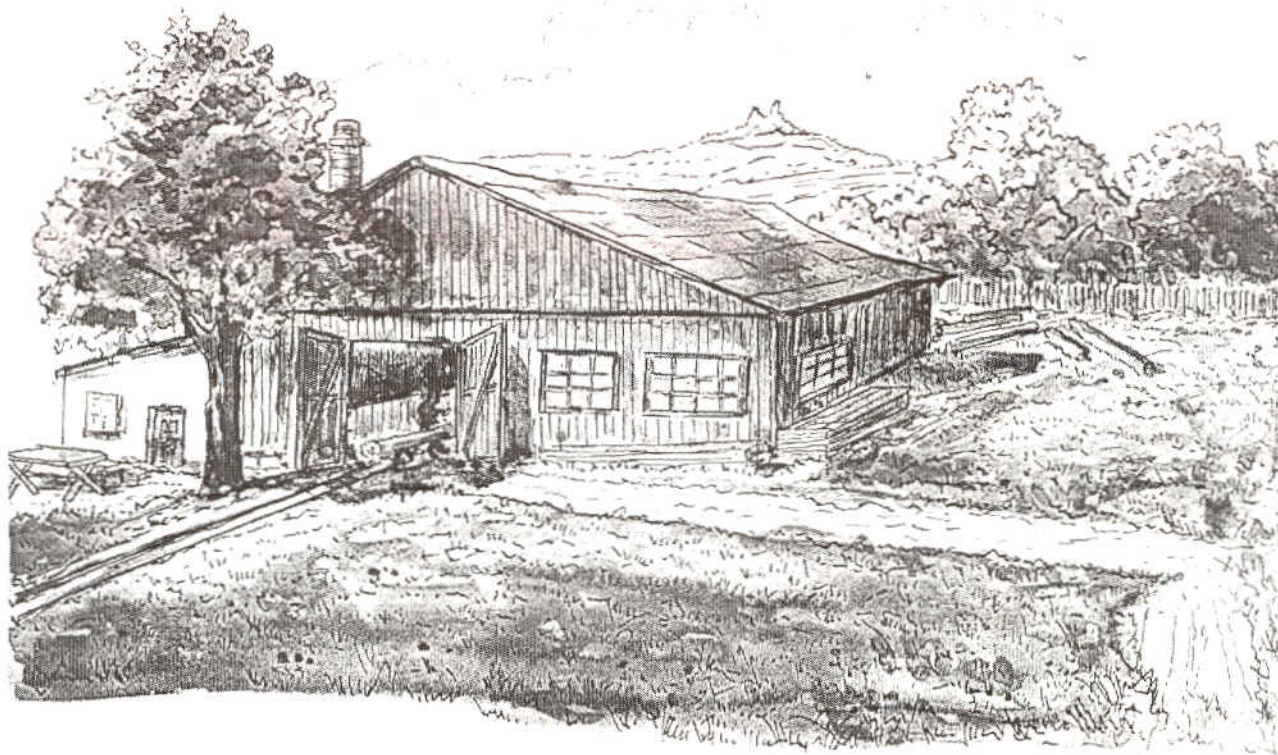

Člověk musí jet daleko, hrozně daleko, aby se dostal co nejbliž k domovu.

K. Čapek

Z historie podnikání v našem kraji

Historie zpracování dřeva v Libuni

Nejstarší záznamy o gruntu čp. 6 (na jehož pozemku se nacházela později pila) pocházejí podle údajů obecní kroniky z roku 1683. V tomto roce prodal zmíněný grunt majitel Jan Zikmund Janu Floriánovi. Rod Floriánů vlastnil grunt až do r. 1857, dalšími vlastníky se na krátkou dobu stávají Válkovi z Jivany a konečně roku 1871 kupují nemovitost za 16 250 zlatých Josef a Anna Brouloví - rodiče pozdějšího zakladatele pily.

Parní pila o I katru byla v Libuni vybudována majitelem usedlosti čp.6 Aloisem Broulem přibližně počátkem 20. století. Značnému rozkvětu živnosti napomohla kromě jiného i rozsáhlá mnišková kalamiťta, která postihla Jičínsko ve 30. letech. Na podzim r. 1922 konstatuje Hlas našeho venkova: „Není snad druhého kraje tak zhoubně mniškou poškozeného, jako je Jičínský kraj...“ Napadené rozsáhlé lesní komplexy

bylo nutno vykácet a vytěžené dřevo urychleně zpracovat.

V době mniškové pohromy rozšířil zeť A. Broula Karel Hloušek pilu o další katr. Dřevo se zpracovávalo nejen pro firmu Schlaghamerský, ale i pro spotřebu občanů z místa a okolí. Nejvíce řezání bylo v letech 1922 - 1926 - hromady klád byly umístěny až na sousedním farním poli. Pila pracovala na 2 směny, denní a noční. Dodávaly se klády na vazby staveb, šalovačky, atd., pomýšlelo se na výrobu beden, formýrů, hoblovaných podlah a nábytku. Po roce 1926 práce na pile postupně ubývalo, až se řezalo opět na jeden katr.

Roku 1927 získává K. Hloušek koncesi pro zřízení pohřebního ústavu v Libuni. Na výrobu rakví využíval majitel velkých zásob řeziva z minulosti.

V roce 1932 byla parní pila přeměněna na pilu elektrickou.

Dne 19. 6. 1951 se konala v Libuni ustavující schůze komunálních podniků pro obce

Kresba pily z libušské kroniky

Holenice, Jivany, Libuň, Kněžnice a Cidlinu se sídlem v Lomnici nad Popelkou. Do tohoto oblastního komunálního podniku se zapojil i pilařský a dřevozpracující závod Karla Hlouška s pohřebním ústavem téhož majitele.

K většímu rozvoji zpracování dřeva v Libuni však ani v rámci tohoto podniku nedošlo a tak byla roku 1964 budova pily zbořena.

Jiřina Holá

Parní pila A. BROUL A K. HLOUŠEK v Libuni

přijímá námezdní řezání za nejnižší ceny.

Dodává řezivo všech dimenzí.

Kupuje kůlatinu veškerých druhů.

pokračování ze str. 1

z Matyášovic, která měla také dvůr v Javornici. Po velišském hejtmánovi Janu Jiřím převzal dvůr pan Maxmilián Matyášovský, který zchudl a jeho statek v Libuni byl rozdělen na čtyři grunty. R. 1707 prodal pro sešlost věkem svou chalupu bez polí a zbyl mu jen výměnek.

Kolem r. 1600 náležela Libuň k rychtě v Čimyšli, která v té době byla městečkem.

V 16. stol. byli v Libuni nekatoličtí faráři. R. 1548 to byl Rafael, potomní farář v Turnově, 1562 Rafael Chotěbořský a 1614 Stefanides Šimon Husinský. Podle císařského nařízení měli r. 1622 nekatoličtí kněží opustit Čechy. Pro nedostatek ka-

tolických kněží obstarávali duchovní správu na hruboskalském panství jičínský jezuité P. Mikuláš Kučera, P. Václav Halecius a P. Matěj Bumatius. Po jezuitech převzali duchovní správu turnovští děkani, kteří se starali asi o deset neobsazených far. Proto jejich správa byla omezena jen na nejnnutnější míru. Od r. 1668, kdy byla obnovena lomnická

fara, byla Libuň přifařena do Lomnice. Fara v Libuni byla obsazena od r. 1680, kdy sem přišel František Žďánský. Byl zde do r. 1695 a založil matriky narozených a oddaných. Byla sem přifařena i záduší újezdských kostelů, totiž hořeního sv. Jana Křtitele a dolního sv. apoštolů Filipa a Jakuba (později zde bývala škola). Teprve r. 1878 zis-

kal Újezd pod Troskami vlastní farou.

Podle berní ruly bylo roku 1654 v Libuni 17 sedláků (a jeden grunt byl pustý), 8 chalupníků a 6 domkářů bez polí. V Libunci bylo 7 sedláků, 1 chalupník a 1 domkář, v Březce 5 sedláků, 1 chalupník a 1 domkář. Obě vesnice patřily k panství Veliš.

Jak uvádí tereziánský katastr, bylo v r. 1756 v Libuni celkem 23 hospodářů, z nich žádný neměl méně než 5 strychů (korců) polí (1,5ha), tři měli 5-15 str. (1,5-4,5ha), čtyři měli 15-30 str. (4,5-9ha) a šestnáct 30-60 str. (9-18ha), více neměl žádný. V Libunci bylo 11 hospodářů, dva měli méně než 1 strych polí (0,3ha), jeden měl 5-15 str. (1,5-4,5ha), sedm 30-60 str. (9-18ha) a jeden měl více než 60 str. V Březce bylo 8 hospodářů, jeden do 1 str. polí, tři měli 5-15 str., jeden 15-30 str. a tři 30-60 str. V Libuni bylo 35 str. (10,5ha) lad a 30 str. (9ha) lesů obecních. Byl tu kovář, řezník a tři tkalci, z nich dva byli podruhy (byli v nájmu). V Libunci bylo obecních 15 str. (4,5ha) lad a 3 str. (0,9ha) lesů. Byl tu řezník, mlynář na panském mlýně, ostatní obyvatelé a všichni v Březce se živilí též předemím. Výtažní rybníky v Libunci užívala vrchnost.

Na sever od Libuně byla r. 1706 postavena okrouhlá kaple sv. Petra, kde se čtyřikrát ročně konaly bohoslužby a procese. R. 1708 dala zde vrchnost postavit dvě chalupy a tak vznikla samota U sv. Petra. R. 1790 poutě ustaly a 1837 byla neudržovaná kaple zbořena.

Roku 1784 dostali někteří osadníci od obce kus místa 40x20 loktů (24x12m) na postavení baráku a mohli chovat 1 krávu a 2 slepice, nic víc. Vrchnosti museli robotovat 13 dní a platit 35 kr. ročně, obci též 35 kr. Tak vznikla část obce Šidloba. R. 1902 zde byla postavena kaple.

Fara v Libuni byla nejbohatší farou v okolí a proto tu často bývali význační faráři. 1719-1760 zde byl Martin Josef Dlava, který býval dvorním kaplanem císaře Karla VI. Pro Libuň nechal 1746 zhotovit barokní sochu sv. Jana Nepomuckého. Založil též farní knihovnu, která největšího rozšíření doznala za faráře Mauritia Maxe (1768-1797), kdy dosáhla přes 2000 svazků. Kostel sv. Martina byl r. 1765 přestavěn v barokním slohu.

Farářem se r. 1803 stal Karel

Meinhard Jelínek, syn známého sochaře a řezbáře Martina Jelínka z Kosmonos a přítel litoměřického biskupa J. F. Hurdálka. U P. Jelínka kaplanoval 1809-1814 Antonín Marek, který se po jeho smrti 1823 stal jeho nástupcem a působil zde až do r. 1876, kdy odešel ve věku téměř 91 let na odpočinek do Prahy. P. Marek strávil v Libuni 4 roky jako kaplan a 53 let jako farář a od r. 1828 osobní děkan. Jeho zdejší působení ovlivnilo nejen Libuň, ale celé okolí.

Nejstarší zmínka o libuňské škole je z r. 1646, kdy se zdejší učitel Jan Pictorius Nymburský stal učitelem v Rovensku. R. 1706 byl libuňským kantorem Antonín Loučel. Učitel Václav Vávra měl r. 1713 ročně 40 zl. rýnských služného a ze štol 17 zl., k tomu choval kozu. Škola byla tehdy dřevěná. R. 1809 byla místo sešlého domku postavena kamenná škola a 1837 bylo přistavěno poschodí.

Když r. 1842 přišel do Libu-

V letech 1749-1756 patřily k libuňské rychtě Libuň, Jivany, Holenice, Knižnice a Javornice. V r. 1790 měla Libuň 43 domů, Libunec 21 domů, Březka 10 domů. V Libuni v r. 1791 vyhořelo 18 čísel. V roce 1834 měla již Libuň 63 domů a 434 obyvatel, Libunec 26 domů a 204 obyvatel a Březka 12 domů a 77 obyvatel.

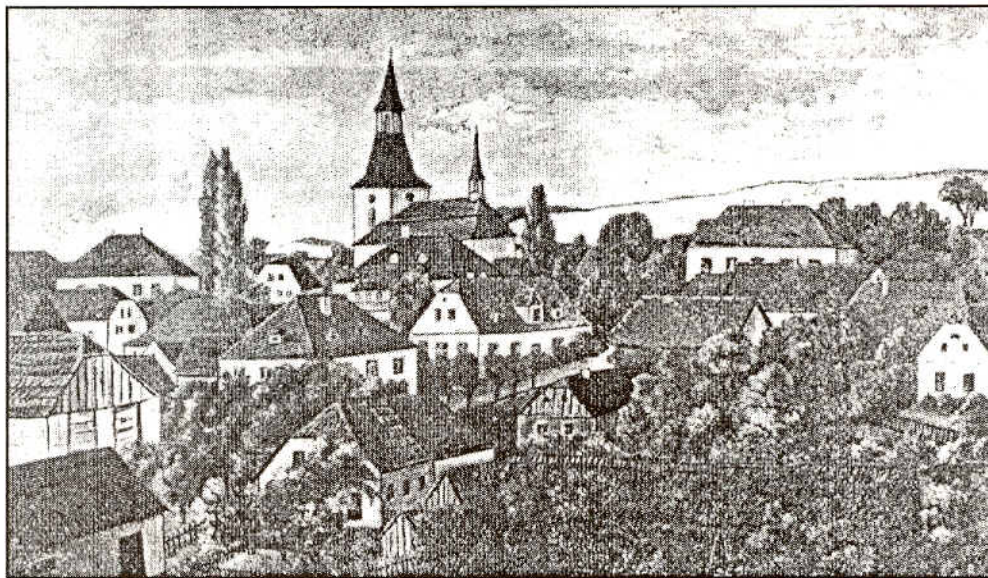
Při jednání o stavbě silnice z Jičína do Turnova bylo 1821 a 1825 požadováno, aby silnice vedla přes Železnici, Lomnici a Rovensko. Silniční ředitelství ale trvalo na původně navrženém směru přes Kbelnici, Kněžnici, Libuň, Čimyšl a Újezd. R. 1832 konečně došlo ke stavbě a do r. 1838 byla celá silnice postavena.

Na popud děkana Marka se r. 1947 v Libuni utvořil Kroužek divadelních ochotníků, který podle pražského vzoru pořádal Besedy, spojené s deklamovánkami a žertovnými výstupy. První Beseda se ko-

obyvatel a Březka 18 domů a 76 obyvatel.

Již r. 1880 se zabývala městská rada v Mladé Boleslavi projektem železniční trati Mladá Boleslav - Sobotka - Jičín, která byla 1887 prodloužena přes Železnici a Lomnici do Staré Paky. Vedle toho v Jičíně od r. 1885 uvažovali o stavbě dráhy Jičín - Libuň - Turnov. R. 1891 byla snaha oba plány spojit tím, že by v Mladějově od trati Mladá Boleslav - Jičín - Stará Paka byla postavena spojka do Turnova. Jičínské družstvo pro stavbu dráhy Jičín - Turnov, vedené zemským poslancem JUDr. Františkem Kloučkem, postavilo v letech 1902-1903 samostatnou trať. Proto druhé družstvo, vedené říšským poslancem Jindřichem Mašálkou ze Sobotky, rozhodlo, aby trať nevedla přes Jičín, ale s trati do Turnova se křížovala v Libuni. Se stavbou se začalo zjara 1904 a provoz na celé trati byl zahájen 23. září 1906.

Ochotnický spolek byl zalo-

Libuň za časů A. Marka

Kresba z libuňské kroniky

ně učitel František Zelinka, byla škola dvoutřídní, ale pouze od 1. dubna do 1. listopadu. V zimních měsících učil libuňský podučitel v Újezdě pod Troskami, kde nebyla škola. V létě musely děti chodit do Libuně. Za tuto službu dostával od tamní obce 8 zl. stříbra na boty a dávali mu obědy. Protože v Libuni bylo přes 200 školních dětí, byl r. 1843 přijat druhý podučitel (2. školní pomocník) a škola se stala trojtřídní. František Zelinka byl velmi dobrý učitel a učil zde až do r. 1884, kdy ve věku 74 let odešel do výslužby.

nala 1848 za vedení děkana Marka a učitele Zelinky. Při zániku feudalismu byla r. 1850 Libuň začleněna do soudního okresu Lomnice nad Popelkou a politického okresu Semily, Libunec a Březka jako samostatné obce do politického i soudního okresu Jičín. Do r. 1922 byla k Březce jako osada připojena Pařežská Lhota. Roku 1869 měla Libuň 72 domů a 576 obyvatel, Libunec 31 domů a 242 obyvatel a Březka 14 domů a 90 obyvatel. Roku 1921 měly již obce Libuň 112 domů a 643 obyvatel, Libunec 40 domů a 219

žen 1863 a později přejmenován na Ochotnický spolek Marek. Do r. 1947, kdy oslavil 100 let libuňských ochotníků, sehrál 386 divadelních her. Sbor dobrovolných hasičů byl založen 1884, Společenstvo různých živností 1889, Rolnicko-hospodářský spolek před 1900, kdy se ustavila TJ Sokol. Před r. 1903 vznikl Záložní a spořitelní spolek pro Libuň a okolí.

V roce 1938 po Mnichovu projížděly obcí stovky nákladních aut vrchovate naložených nábytkem. Uprchlíci z pohraničí se objevili i v Libuni a brzo nebylo

Kostel sv. Martina.

Foto: B. Jelínková

volné světničky. I škola hostila od září do ledna 1939 dvě rodiny.

Za mimofádně chladného počasí prošlo Libuní od 13. února do 7. března 1945 celkem 80 tisíc válečných zajatců, Rusů, Angličanů, Francouzů, Srbů. Byli odváděni ze Slezska na západ před postupující Rudou armádou. Rada transportů přenocovala v Libuni ve stodolách. Zajatci byli většinou ve špatném zdravotním stavu a špatně oblečení. Místní lidé se snažili zajatcům všemožně pomoci a potraviny i součásti oděvů sem byly sváženy z širokého okolí. Jeden anglický a sedm ruských zajatců zde zemřelo na útrapy transportů a byli pochováni na zdejším hřbitově.

Již 3. května 1945 vyvěsila celá vesnice československé vlajky. V sobotu 5. května byl na zdejším náměstí odzbrojen německý major z Jičína a vojín, který ho doprovázel, oba byli dopraveni do Rovenska, které leželo mimo hlavní silnice. V neděli 6. května ráno odzbrojili četníci čtyři Němce. K poledni zajali partyzáni dva esesáky, kteří zde projížděli na motocyklech. Když přišla zpráva, že od Hořic přijíždí tanková kolona opilých německých vojáků, byli partyzáni staženi a rozhodnuto nechat kolonu obci projít. V tom přijela na nákladním a osobním autě neznámá skupina partyzánů a obsadila

železniční podjezd. Zahájili palbu proti čelu kolony. Záhy přijela celá kolona, asi 80 vozidel, z toho 40 tanků. Vojáci začali ostřelovat obec. Ve střešním vikýři byl zabit ruský partyzán, v domě, kde byla pošta, byl zastřelen výpravčí ČSD Jindřich Pilař, usmrcen byl též kovář Václav Bureš, když jako hasič šel k požáru. Ostřelování trvalo asi dvě a půl hodiny. Zcela shořel jeden dům a tři stodoly.

Při územní reorganizaci v roce 1960 byla Libuň začleněna do okresu Jičín. 1. června 1964 s ní byly sloučeny obce Březka a Libunec a 1. května 1976 byly připojeny Jivany.

Za druhé světové války byly vybudovány lomy sklářského písku ve Střelci. Ještě za války byla postavena lanovka na dopravu písku na zastávku v Hrdoňovicích. Po osvobození byl písek vozen nákladními auty do Libuně a zde nakládán na vagony. Vzhledem k rozšiřující se výrobě písku bylo v letech 1977-1981 na žádost tehdejšího podniku Keramické a sklářské suroviny Střeleč postaveno kolejové spojení libuňské stanice se závodem Střeleč. Bylo modernizováno nádraží v Libuni, rozšířeno kolejiště a instalováno moderní zabezpečovací zařízení. V lednu 1997 byla zřízena nová železniční zastávka v Libuni.

Oldřich Turčín

LIBUŇ VE VÁLEČNÉM ROCE 1866

V obecní kronice Libuně jsou zachovány soudobé záznamy o dění v obci a jejím okolí v tomto válečném roce z pera hospodáře čp. 8 a pozdějšího starosty Josefa Rutkovského a Františka Válka z čp. 65. Do kroniky byly zapisovány naposled 18. října 1866, jsou tudíž bezprostřední a z hlediska pisatelů pravdivé.

V obci byl již několik dní před skutečným příchodem pruské armády připraven povoz k podání zprávy do Jičína. To nastalo 28. června, kdy ji okolo devět hodin dopolední poprvé spatřil medik Jan Kubiček na tzv. Ktovském kopci. Starosta Jan Válek vypravil ihned tuto zprávu do Jičína. Asi půl hodiny na to dorazily do Libuně první pruské jízdní hlídky. Přirozeně se ptaly po přítomnosti rakouských vojáků. Po záporné

čicích stran odehrát rozhodující bitva celé války. Na to většina libuňských obyvatel opustila své domy a odešla do lesů Prachovských skal, do osady Březka a do Pařezské Lhoty.

Následující den 29. června 1866 se všechna dosud přišlá pruská vojska hula k Jičínu proti obranné linii rakouské armády a saského sboru. Pozdě odpoledne bitva u Jičína začala. V Libuni bylo slyšet střelbu až do deváté hodiny večerní. To už do obce přijížděly vozy s raněnými. Povozů bylo málo, starosta měl podle rozkazu pruských důstojníků obstarat další koně a vozy. Slibil je přivést z lesů, ale slib vynucený násilím přirozeně nesplnil. Do obce se vrátil až následující den. A tak pro raněné jezdili Martin Sudek - hospodář z čp. 31, Josef Jeněk

Libuňská fara.

Foto: archiv OMaG

odpovědi projelo k Jičínu asi šedesát jezdců. Z nich několik bylo zastaveno palbou a dělostřelbou přibližně v poledne před Jičínem u Kbelnice.

První průští vojáci sdělovali obyvatelům, že obec bude v bojové linii očekávané bitvy. Před Jičínem se měla totiž dle dosavadních dispozic obou vál-

z čp. 22 a Jan Pařík z čp. 29. Ranění byli ukládáni v domech, v kostele, na faře, brzy i v kůlnách a stodolách. Na farské zahradě byla zřízena polní kuchyně. Raněné ošetřovali průští lékaři a ošetřovatelský i pomocný personál.

Vojáci Libuň vyjedli, pro 1100 raněných bylo stále potřeba nejen jídlo, ale postele, prá-

dlo a materiál na obvazy. Brzy už nebylo pro nemocné a raněné místo pod střechou, leželi i venku na zahradách a dvorech. Po třech dnech pokračoval personál lehké polní nemocnice z Libuně na bojiště na Chlumu před Hradcem Králové. Na jeho místo přišli lékaři a ošetřovatelé lazaretu 3. armádního sboru. Od 5. srpna byla v Libuni (v čp. 53 v domě pana Saska) i lékárna a dva lékárníci. Kancelář lazaretu byla v přízemí fary. Až do 2. srpna byli nemocní vojáci, lékaři a pomocný personál živeni obcí, která vyčísila tyto náklady a další škody na 21 366 zlatých.

Nemoc (zápal plic) postihla i 81letého faráře Antonína Marka. Pruský lékař Ross jej však pečlivě ošetřoval, a tak se pan farář i přes vysoký věk uzdravil. I velitel nemocnice dr. Hochhauf se snažil obec ušetřit. Byl si vědom, jak velkou zátěží je celý lazarec se svými potřebami. V důsledku toho např. Antonín Marek nemohl bydlet na faře, dočasně pobýval u Kendíků a kaplan Rameš v čp. 7 u Charousků. I další hospodáři se svými rodinami a čeledí byli nuceni opustit své domy a přestěhovat se k sousedům nebo odejít z obce docela.

Obec byla bez potravin a základních životních potřeb. Na počátku obsazení pruskou armádou došlo i k rabování a ničení bytového zařízení. Antonín Marek přišel tak o obrazy, knihy i nábytek. Neobvyklá byla i krádež jeho hole generálem von Falkensteinem (ten si obdobně

počínal i v Jičíně). Generálův zet', který raněný ležel v libušském lazaretu, Markovi tuto hůl s velkou omluvou vrátil.

Druhého srpna navštívil královce Libuň pruský král se svým doprovodem. Jeho zřetelný zá-

jem pouze o pruské raněné vojáky mu obyvatelé oplátili naprostým nezájmem o jeho osobu a doprovod. Den na to opustila všechna pruská vojska Libuň, lidé si poprvé oddechli. Zůstala jen malá posádka a la-

zaret až do 3. září, kdy všichni odjeli na Turnov a po dráze zpět do Pruska.

Desátého září bylo v Libuni obnoveno školní vyučování, škola byla znovu připravena pro děti po celkovém úklidu a obnově zařízení. Poslední událostí spojenou s válkou byla návštěva císaře Františka Josefa I. dne 1. listopadu. Prohlížel kraj zpusťosený válkou a přislíbil úhradu válečných škod.

V lazaretu, kde bylo i přes 1100 raněných, zemřelo do počátku září 1866 124 vojáků a 10 důstojníků. Tito byli pohřbeni u kostela, řadoví vojáci pak do dvou hrobů jižně od tehdejšího hřbitova (ten byl založen až v roce 1884) na obecní pastvině. Dnes je i toto místo součástí libušského hřbitova. Stojí zde dva pomníky, deska Heinricha Augusta Maxe Eduarda svobodného pána von Carlowitz (1840-1866), nadporučíka královského saského pluku korunního prince, byla přenesena před rokem 1906 na kbelnický vojenský hřbitov. První libušský pomník, zvaný Noelův, stojí nad hromadným hrobem saských důstojníků a vojinů zemřelých právě v lazaretu libušském. Druhý pomník tvaru johanitské pyramidy stojí nad hromadným hrobem 38 rakouských, 40 pruských a 12 saských vojinů. Nahradil starší mohutný nízký hranol bez kříže. Oba pomníky jsou v dobrém stavu, v současnosti stojí v pěkně upraveném prostředí hřbitova.

Pruský (?) pískovcový pomník na libušském hřbitově.

Eva Ulrychová

Z muzejního herbáře

Orobinec široolistý

(*Typha latifolia* L.)

Orobinec, lidově nazývaný „doutníky, páłka, palaši“ je příliš hojný a neskladný na to, aby se stal klasičskou součástí muzejních herbářů. V systému vyšších rostlin mu náleží samostatná čeleď orobincovitých (*Typhaceae*), v paměti našich předků figuruje jako užitková rostlina a v krajině má rovněž své nezaměnitelné místo - břehy rybníků, bahnitě tůň, luční mokřiny, lužní lesy.

Nejhojnější orobinec široolistý (*Typha latifolia*) dosahuje výšky 1 - 2,5 m. Jeho přímá oblá lodyha vyrůstá z křehkého škrobnatého oddenku žlutohnědé barvy. Oddenek je zásobárnou vody a živin důležitou zvláště v době přechodného vyschnutí stanoviště. Dlouhé čárkovité listy dodávají monotónním porostům orobinců (as. *Typhaetum latifoliae*) bledě zelený nádech, který narušují sytě zelené palice dozrávajících plodů. V době květu, červenci a srpnu, jsou nad „doutníky“ k vidění menší, zářivě žluté palice složené z drobných samčích kvítků. Ty popráší pylem spodní květentví a záhy opadnou. Teprve potom se vytvoří semena - stopkaté nažky opatřené dlouhými chloupky - kterých je značný počet.

Chomáče uvolněné z rozpadajícího se „doutníku“ jsou postrachem každé domácnosti a v současné době i přírodovědné expozice jičínského muzea. Shluky chmýru s nažkami lehce cestují vzduchem, snesou i několikadenní plavbu po vodě a s oblibou přilnou k tělu zvířete či návštěvníka. Zřejmě proto jsou v krajině takřka všudypřítomné. Navíc neprocházejí obdobím klíčného odpočinku. Klíčící rostlinky i úlomky oddenků zdatně plavou. Orobinec široolistý se šíří v důsledku obohacování rybníků o dusík a fosfor, ustupuje však na plochách ošetřených herbicidy.

Příbuzný druh orobinec úzkolistý (*Typha angustifolia*), jehož samčí a samičí palice spolu těsně nesousedí (odděluje je 3 - 8 cm lodyhy), byly v minulosti vyhledávanou surovinou pro výrobu rohoží, tašek, školních a žebračkových mošen i klobouků (orobinec od Libuně zásobovaly na přelomu 18. a 19. stol. proslulé pletářské dílny v Bakově n/Jiz.). Je udáván mj. od Komárovského, Vokšických a Ostruženských rybníků, od Bělohrodu, Miletína a Libouše.

Mgr. K. Chaloupková

LIBUŇSKÝ JEMNOSTPÁN ANTONÍN MAREK

Antonín Marek - kněz, obrozenecký buditel, literát, vědec - zajisté by bylo možno nalézt ještě další oblasti jeho působení. Antonín Marek pilně rozdával své vědomosti a nadšení pro českou věc a vytvořil tak z celého kraje významné centrum národního obrození. 5. září se v turnovské kamenářské rodině Antonína Marka v domě na Sboře (Skálova ulice) narodil prvorozený syn Antonín. Když ukončil docházku zdejší české školy, učil se jako desetiletý na jednoročním „handlu“ v Lučanech u Smržovky německému jazyku. Ještě po smrti otce mu matka dokázala zajistit vzdělání na gymnáziu ve Slezsku (Krzeszow - Grüssau), pak studoval filozofii v Praze. I když rodina neoplývala bohatstvím, snažila se nadanému nejstaršímu synovi i dalším dětem poskytnout co možná nejlepší vzdělání. Přesto se však po smrti otce dostavily takové existenční problémy, že v roce 1804 vstoupil Antonín Marek, tak jako tehdy mnoho mladých hochů toužících po vzdělání, do bohosloveckého semináře v Litoměřicích. Zde při nepovinných seminářích českého jazyka došlo k osudovému setkání s Josefem Jungmannem, který zde jako gymnaziální profesor vyučoval také tento předmět. Dokázal v mladých studentech probudit živý zájem o mateřský jazyk, historii a kulturu českého národa. Tehdy vzniklo jejich věrné celoživotní přátelství naplněné neutuchající vlasteneckou činností, jak o tom svědčí např. bohatá korespondence (uložená v literárním archivu ve Starých Hradech u Libáně). Antonín Marek se zpočátku necítil povolán ke kněžskému poslání. Byl tu ale opět Josef Jungmann, který mu pomohl v tomto životně důležitém rozhodování. Kněžské povolání mohlo totiž Markovi napomoci k zajištění existenci, která by mu pak umožnila cele

P. Antonín Marek

se věnovat službě nejen Bohu, ale především českému národu. A tak byl Marek v roce 1808 vysvěcen na kněze. Vrátil se do rodného kraje, shodou okolností nejdříve do Libuně. Pak byl v roce 1813 ustanoven administrátorem v Tatobitech, kde prožil dva roky. Následovala Hrubá Skála a Rovensko pod Troskami. V roce 1823 se Marek vrací do Libuně, a to na dlouhých padesát let.

Mladá léta znamenají především vrchol v Markově básnické tvorbě. V této oblasti se na přední místo řadí „Poslání Josefu Jungmannovi“, kam vložil všechny své obavy i naděje, spojené s budoucností českého národa. Některé básně věnoval rodnému kraji - Ódu na Trosky, Ódu na Veliš a další. Již roku 1809 se opět pod vlivem Jungmanna věnoval i překladatelské tvorbě. Záhy se k Markově literární tvorbě připojila i činnost vědecká, která se dělila především na dvě zájmové oblasti. Významné místo jistě zaujímal spolupráce na Jungmannově pětidílném Slovníku česko-německém (1835-1839). Ta tr-

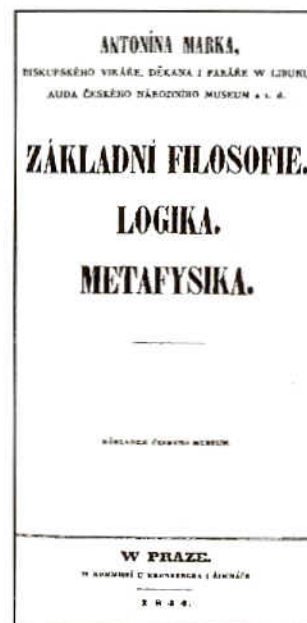
vala celých dvacet let, během nichž Marek nejednou povzbuzoval svého staršího přítele k další činnosti. Slovník shrnul nejen českou slovní zásobu prokazující svébytnost jazyka ve vztahu k němčině, ale zároveň se stal také slovní základnou češtiny básnické i učené, autoři mnohdy tvořili nová slova, přinášeli úpravy pravopisné. Tato spolupráce s Jungmannem přivedla Marka k další péči o český jazyk. Chystal mluvnici českou, ale nakonec vydal jen drobnější statě - Něco o jménech vlastních, Lovec aneb správce prohřešků proti duchu mluvy české.

Potřeba zpracovat teoretické základy jednotlivých vědních oborů v českém jazyce vedla Jungmanna také k tomu, aby i zde využil své vzdělané přátele. Antonín Marek měl vytvořit české vědecké příručky filozofické. Tento obor byl tehdy rozvíjen nejvíce v Německu (Fichte, Schelling, Kant) a především zde se vytvořilo bohaté filozofické názvosloví. Jeho převedení do češtiny bylo prvním Markovým úkolem a největším pří-

nosem jeho filozofických prací. Svá díla nazval Umnice a Metafysika neboli Základní filosofie (1844, zahrnuje i dílo předchozí). Marek sice přijímal termíny především z jiných jazyků, ale tvořil také slova zcela nová. Použitelnost mnohých z nich byla prověřena časem a dnes málokdo ví, že takové výrazy jako např. obsah, rozsah, představa, poznaček, jev, souřadý, názor, obdoba aj. jsou dílem Markovým.

Antonín Marek stál u zrodu významných českých vědeckých institucí - především Českého (národního) muzea, byl dopisovatelem jeho časopisu. Byl členem Matice české, Umělecké besedy, Svato-boru a dalších spolků.

Do Markova života významně zasáhly i politické události roku 1848. Jako jeden z předních venkovských vlastenců se stal členem pražského Národního výboru. Aktivně se účastnil příprav a jednání květnového Slovanského

sjezdu v Praze, po jeho rozehnaní a rozpuštění Národního výboru patřil mezi první členy spolku Slovanská lípa. Nejdelší část svého života spojil Antonín Marek s libuňskou farou, která se spolu s jeho rodným Turnovem stala významným venkovským centrem obrozeneckých snah, kde se scházeli ze širokého okolí vlastenci, kněží, učitelé, profesori,

úředníci, vesničané. Přicházeli si pro novinky z Prahy, pro rady a poučení, pro povzbuzení v další vlastenecké práci. Přijížděli sem i přední čeští a slovanští literáti. Mezi hosty libuňského jemnostpána se objevovaly takové osobnosti, jako byli Josef Jungmann, František Ladislav Čelakovský, Pavel Josef Šafařík, Jan Arnold, Václav Hanka, ale i Jihoslovan Vuk Karadžič, Rus Srezněvský, Lužičané Smolér a Horník. Přijížděli přátelé z nedalekého okolí - Karel Vinařický z Kovaně, děkan František Vetešník ze Sobotky, děkan Nigrin z Mnichova Hradiště, František Šír a Karel Josef Macháček, profesori jičínského gymnázia a další.

Zvláštní a zcela ojedinělý význam, měla libuňská setkání učitelů na pravidelných poradách poté, co byl Marek v roce 1844 jmenován okresním školdozorcem. Hned na počátku svého působení v této funkci shledal, že tehdejší „základní“ školství a jeho neutěšený stav rozhodně k povznesení národa velkou měrou nepřispěje, proto se jeho zájem obrátil především k učitelům. Probíral s nimi výuku základních učebních předmětů - českého jazyka (který prý učitelé do dvou let celkem dobře ovládali), počtu a psaní, kde prozazoval latinku místo kurentu. Pozornost věnoval i zpěvu. Při těchto setkáních vyžadoval aktivní přístup učitelů. Připomínal, jak je důležité používat různé pomůcky, jako např. globus, obrázky apod. Děti měly získávat i praktické znalosti z botaniky, zoologie a astronomie.

Velkou chloubou libuňské školy byla tehdy bohatá knihovna, jejíž ozdobou byl Jungmannův Slovník česko-německý. Marek se však v Libuni zasloužil i o zřízení obecní knihovny a farní knihovny starých tisků rozšířil především o literaturu obrozeneckou.

Úřad okresního školdozorce vykonával až do roku 1858, ale učitelským poradám předsedal ještě další tři roky.

Ojediněle vřelý vztah vznikl mezi Antonínem Markem a obyvateli Libuně i celého okolí. Kazatelna mu sloužila

nejen k bohoslužbě, ale i k moudrým slovům, ve kterých nacházeli vesničané srdce, lásku a bohaté poučení. A tak si lidé ze vsi a z širokého okolí brzy našli cestu nejen do kostela, ale také na faru, aby si nechali od „jemnostpána“ poradit i ve věcech hospodářských.

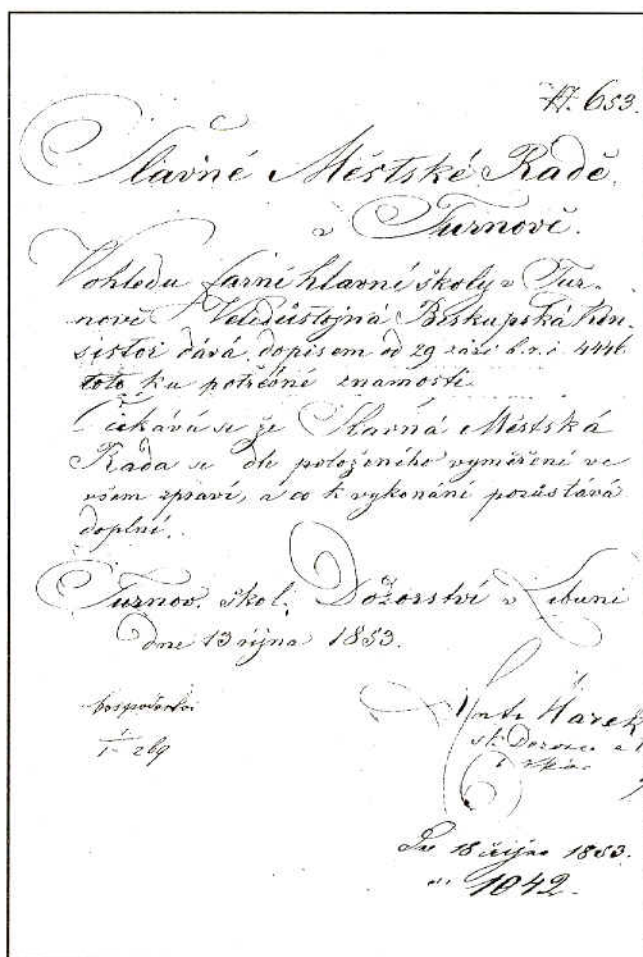
V roce 1896 vydal tiskem bývalý Markův žák Fr. Zelinka své vzpomínky, kde na toto setkání vzpomíná: „Tu stával jarý kněz v kruhu jejich na rozsáhlém dvoře, po kterém vykračovala si přečtná havěť, tu uvedl je do svých stájí, v nichž po dlouhá léta choval vždy pěkný dobytek hovězí, jindy zavedl je na svůj vzorný včelín, a tu zase do veliké ovocné zahrady - a všude vykládal a rady uděloval. V době jarní a podzimní setby i na pole za ním přicházeli, by se přesvědčili, jak se pole pod jeho dozorem obdělávají. Z toho všeho měl Marek radost velikou, neboť seznal, že lid jeho osady mu důvěruje a že jej miluje.“

Však ještě větší radost způsobil Marek svým osadníkům, když on sám zavítal do jejich statků a chalup, by se osobně přesvědčil, jak jeho pokynů a rad se dbá. Při takových návštěvách pochvaloval, ale také i vliálně domlouval, když shledal, že radou jeho se řídí - neb že se nekoná tak, jak by se konati mělo“.

Zanedlouho tak Marek poznal, že zájem o takováto setkání je skutečně velký. Nalezl proto další a zcela nový prostředek komunikace se svými sousedy. Byly to nedělní a sváteční besedy, které se konaly v těchto dnech vždy odpoledne v jedné ze tříd zdejší školy. Mladí i staří přicházeli v tak hojném počtu, že se někdy nemohli do místnosti vtěsnat. Atmosféru těchto setkání nám přiblíží opět F. Zelinka:

„Tu předčítal Marek vhodné články z rozličných poučných i zábavných listů, jež v té době vycházely, doplňoval je svými pohledy, ano i posudků svých posluchačů se dovolával, čímž učil je zároveň souditi a řečniti.“

Jako osmiletý hošík pamatují se velmi dobře, jaký šum někdy při té schůzi býval, když ten neb onen hospodář vystou-

Ukázka rukopisu A. Marka

pil a náhledy své pronášel. Nejčastěji tak činili Jan Kendík a Jan Pařík z Libuně, kteří vždy s duchem času kráčeli. Vidím tu milou tvář Markovu, jak radostí hořela, vidím to jeho modré oko, jak ohnivě zářilo, ze jeho slova padla do pudy úrodná.“

Pro zimní čas, kdy den byl krátký a cesty pro velké množství sněhu špatně schůdné, vymyslel Marek další prostředek vzdělávání a poučné zábavy.

Tím bylo čtení knih a časopisů, které v hojně míře z Prahy do Libuně putovaly a které ochotně dychtivým čtenářům půjčoval. Nejvíce se četly Hospodářské letopisy, Jindy a nyní, České květy, Světozor. Zásluhou Markovou se tak libuňští osadníci mohli chlubit značnou šíří svých znalostí, rozhledem politickým a ti nejmajetnější vlastními knihovnami.

Úctu a dík vzdávali Markovi nejen vesničané, všichni Markovi přátelé, ale i zástupci okolních měst, zvláště rodné-

ho Turnova, při každé vhodné příležitosti. K největším oslavám patřily vždy narozeniny, zvláště ty v pokročilém věku. Velká oslava se konala u příležitosti 50. výročí jeho kněžství, kdy mnoho libuňských domků bylo ozdobeno prapory a oslavnými nápisy. Marek všem gratulantům poděkoval slovy: „Byl jsem vždy přítelem vás všech, a tím, doufám, zůstanu vám i nadále. To, co jsem až posud ve prospěch vašeho blaha konal, chci svorně s vámi i dále konati.“

Svou drahou Libuň opustil Antonín Marek koncem září roku 1876, aby poslední léta svého života strávil v Praze. 15. února 1877 se s tímto světem rozloučil. Se všemi poctami byl o tři dny později pohřben na staroslavném Vyšehradě. Rodný Turnov uctil později jeho památku pamětní deskou, v Libuni pak dodnes připomíná Antonína Marka pomník v těsné blízkosti tamního kostela.

PhDr. Hana Maierová

PŘÍRODA V OKOLÍ LIBUNĚ

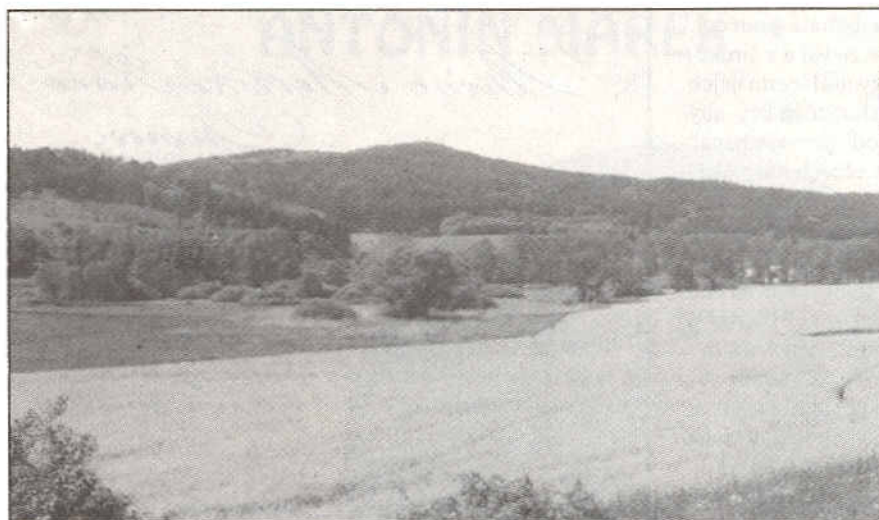

Foto: RNDr. L. Šoltysová

Cílem tohoto příspěvku je rozvést jeden z mnoha přístupů ke krajině a využít tak tradiční prodlevy vlakových souprav na nádraží v Libuni k šíření osvěty směrem od pražců pocukrovaných střeleckým pískem přes údolí Libuňky až k pískovcovému masivu Prachovských skal.

Cestujícím i samotné Libuni se otevírá pohled na malebnou nivu potoka Javornice směřujícího k soutoku s Libuňkou. Relativně mělký úval s mírnými svahy spadajícími od severu a příkřejšími stráněmi vybiňujícími k jihu je vyhloubený v druhotních vrstvách vápnitých pískovců a slínovců a vystlaný tím, co sem v průběhu třetihor a čtvrtihor nanosila voda. V mladších třetihorách šlo ještě o vodu řeky Cidliny směřující *libuňskou brázdou* k JV. Později, pod vlivem pirátské Jizery, se začala sníženina a přílehlé území odvodňovat v opačném směru.

Změnám říční sítě předcházely tektonické pohyby v krajině, která díky nim nabyla na pestrosti. V průběhu *saxonského vrásnění* se na rozhraní horninových vrstev vytvořily tektonické zlomy včetně *libuňského zlomu*, nám známé sníženiny s protaženou stužkou olší a vrb. Současně se otevřely pramenité vývěry, kterými vzlíná podzemní voda nahromaděná nad nepropustnými vrstvami hornin a obohacená při cestě vzhůru o vápník. Koncem pleistocénu se v sousedství dnešního Libunce rozlévalo sladkovodní jezero.

Na postupném zazemňování jezera se podílela řada rostlin a živočichů. Jejich odumřelé zbytky se hromadily na dně a postupně se měnily ve slehlé vrstvy slatiny prostoupené bělavými pruhy vysráženého vápna. Jezero o rozsahu cca 5 ha se zaplnilo 33 tis. kubiků ostřicovorákosové slati-

ny, v níž se uchovalo velké množství pylových zrn, semen, ulit, měkkýšů, na druhé straně jen nepatrné úlomky dřeva.

Pod povrchem libuneckých luk a rákosin se tak vytvořil dokonalý archiv historie okolní krajiny. O jeho první zhodnocení se zasloužil dlouholetý pracovník Ústředního geologického ústavu v Praze a později botanik jičínského muzea dr. Zd. Dohnal. Dohnalova nástupkyně dr. L. Šoltysová iniciovala v letech 1988-1990 ochranná opatření spojená s vyhlášením chráněného území *Libunecké rašeliniště* a následným obhospodařováním ploch ohrožených náletem olše. V tomto roce se Libunecké rašeliniště uchází o zařazení do Seznamu mokřadů ČR, který vypracovává v rámci národní evidence mokřadních stanovišť Botanický ústav AV ČR v Třeboni.

Libunecké ostřicové louky dosud hostí celou řadu vzácných a zajímavých rostlinných druhů, mezi něž patří upolín evropský (*Trollius altissimus*), žlutoucha lesklá (*Thalictrum lucidum*), prstnatec májový (*Dactylorhiza majalis*) i drobná ostřice Davallova (*Carex davalliana*). Jsou nejen posledním nalezištěm kdysi hojnějšího všivce bahenního (*Pedicularis palustris*) na okrese Jičín, ale i prostředím hojně navštěvovaným ptactvem a obojživelníky.

Jaksi v pozadí zůstal hřbítek ležící mezi Javornicí a Březkou, který je významný především z geologického hlediska. Mimo rámec příspěvku byly vytlačeny i nedaleké skalní labyrinty, kterým je věnován nový, pečlivě sestavený průvodce Prachovskými skalami. Zájemcům o květnaté bučiny Cidlinského hřbetu nezbývá než hledat v dostupných publikacích. Za pozornost by stály úvahy o poloze Libuně a okolních vesnic, o vztahu raně středověkých rolníků ke konkrétní krajině, o jejím původním vzhledu dotvářeném habrovými lesy, údolními luhy, proteplenými doubravami i pásy stinných bučin.

Mgr. K. Chaloupková

LIDOVÁ ARCHITEKTURA

Libuň a okolí národopisně náleží do oblasti lidového domu severovýchodních Čech, t.j. jedná se o dům přízemní, roubený, většinou komorového typu. Větší usedlosti jsou dispozičně trojstranné a jsou štítově orientované ke komunikaci. Samotná Libuň je z hlediska osídlení typem návěsní silnicovky (návsí prochází dálková komunikace a jde o ulicovou zástavbu). Jednotlivé domy v obci dokládají také dřívější různou sociální příslušnost, která se odráží ve vlastní stavbě a v příslušenství k ní. Nalezeme zde proto typické zděné přízemní statky s polovalbovou střešou, kryté zpravi-

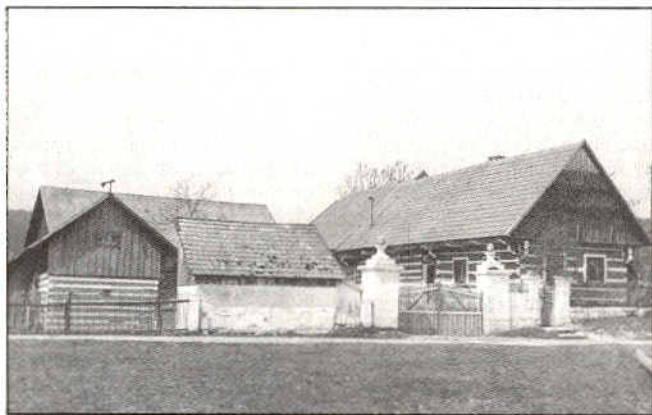

Libuň: špýchar na faře.

Foto: J. Trejbal (1943)

dla cihlovými taškami. Zdivo bývalo nabílené, ve štítovém průčelí se dvěma okny dvoukřídlými bez vodorovných příček, nad nimiž je těsně navazující vodorovné křídlo shodné velikosti. Táž okna v menší velikosti jsou usazena v půdní části domu. Tato

Libunec čp. 19.

krytou dřívě došky nebo šindelem, nověji cihlovými taškami a nakonec i eternitem. Stěny bývaly buď roubené nebo ze svisle bedněných prken. Stodoly byly příčně průjezdné, obdélníkového půdorysu. Sroubky či špýchary bývaly zpravidla roubené a sloužily

Foto: J. Trejbal (1946)

okna již nejsou původní a bohužel nahradila dřívější, k domům citlivě přínaležející okna dvoukřídlá. Ta byla členěna v každém křídle vodorovně jednou či dvěma příčkami do dvou nebo tří polí. Statky bývaly zpravidla troj-

především k ukládání obilí. Střecha byla sedlová s bedněným štítem. Většinou stály samostatně, ale v menších hospodářstvích bývaly i v patře nad chlévní částí, opatřené pavláčkou (svisle bedněnou s profilovanými sloupky -

Libuň čp. 54

Foto: J. Trejbal (1944)

stranné. Do štítového průčelí bylo orientováno vlastní obytné stavení, výměnek nebo sroubek a stodola (bývala dřívě jen u větších a bohatších usedlostí) stávala u plotu s chlévy v zadním traktu. Stodoly zpravidla stály na pískovcových nebo zděných sloupcích, měly sedlovou střechu,

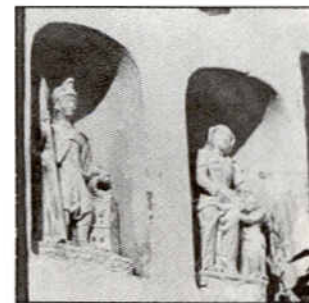
např. Libuň č. 54, Holenice čp. 11, Jivany). Za povšimnutí stojí špýchar na farním dvoře (viz foto), který je roubený, patrový s pavláčkou, opatřenou bedněním a profilovanými sloupky. Jeho největší odlišností od ostatních je ale střecha, která má formu valbovou (je to starý typ konstrukce, která se

v této oblasti již na lidových stavbách téměř nevyskytuje).

Pro Jičínsko je již od 18. století typické uzavírání vjezdu do usedlosti branami či vraty, jejichž pilíře jsou většinou pískovcové, později i z cihel. Pilíře byly zdobeny pískovcovými plastikami nejrůznějších podob, představující lidské postavy, různé vázy, piniové šišky a především lvy. Takto se osazovaly pilíře prakticky až do 20. století. Ve vlastním osídlení to dodávalo obcím na velkém původu, jak to dokládalo v Libuní čp. 7, 5, 31 a 34 a Libunec čp. 19. Vrata pak byla podle majetnosti a vkusu majitelů buď kovaná nebo vytvořená ze dřeva kombinací svislého bednění (většinou spodní část) a ozdobně profilovaných latěk (horní část).

Roubené lidové domy v Libuní a okolí byly podle velikosti usedlosti buď dvou- či třístranné (např. Libunec čp. 19), ale nalezneme zde i domy jednotné. Ty byly charakteristické pro slabší sociální vrstvu. Lidové domy mají dispozici světnice - sňň - komora, ale dům jednotný má „pod jednou střechou“ konstrukčně spoje-

Jednotlivá pole měla ozdobné klasovité bednění, přičemž ve středním či dolním poli (nebo v obou) bývala dvě obdélníkovitá okénka, v horním poli většinou dva kruhové půdní průduchy. Asi po r. 1900 byly některé zdobné lomenice přebudovány a nahrazeny jednoduššími - svisle bedněnými. Patrně to souviselo s výměnou krytiny. Okna chalup bývala dvoukřídlá s rozdělením příček do čtyř polí. Ve štítovém průčelí bývala ponejvíce dvě okna s bedněním kolem oken a podokenní římsou. Některé „roubenky“ byly také v „kožichu“, t.j. stěny byly omazány hlinou

Libuň - statek čp. 5 - detail výklenkových plastik v průčelí statku. Sv. Anna a sv. Florián z r. 1875

Libuň čp. 54

Foto: B. Jelínková (1998)

nou i hospodářskou část, přístupnou ze záhrobee. Střechy domů byly sedlové s konstrukcí krovu hambálkovou nebo stojatou stolicí h. soustavy, krytina dřívě byla ponejvíce došková, méně šindelová. Lomenice domů bývaly s hranolovitým kabřincem a členěny většinou do dvou až tří polí.

a obíleny. U některých domů se objevila i tzv. česká podstávka (trámy - sloupky s pásky vně u stěn podírající stropnice).

Lidová architektura regionu dokládá způsob života našich předků, ale i jejich řemeslnou zručnost a cit pro krásu a potřebu materiálu.

PhDr. D. Linková

PAMÁTKY

Kostel sv. Martina

Ve 14. století byl uprostřed vesnice vystavěn gotický jednolodní kostel s mansardovou střechou. Na podélné ose od západu k východu vystavěna hranolovitá věž, loď kostela, pětiboký presbytář a v r. 1771, kdy byl kostel barokizován, nově přistavěna sakristie.

Vnější kostel je hladký, členěný pouze podstřešní římsou, presbytář podepřen jednou odstupňovanou pilíří. Severní a jižní stěny lodi jsou opatřeny čtyřmi okenními osami, lemovanými

cích vestavěna kručta. Klenba presbytáře je valená s lunetami, prostor osvětlují čtyři polokruhově zakončená okna (páté okno dodatečně zazděn).

Z presbytáře se vstupuje do sakristie zaklenuté valenou klenbou s lunetami, osvětlené třemi oválnými okénky. Vstup na oratoř je umístěn v portále severní stěny presbytáře. Jednopodlažní oratoř má vnitřní dřevěné schodiště, valenou klenbu a tři okna.

Zařízení kostela pochází z doby kolem r. 1770 a pozdější. V kostele socha Assumpty z pol. 16. století.

Kostel sv. Martina

šambránami /dekorativní orámování/ s novogotickou výplní.

Střecha loď i presbytáře je mansardová, nad presbytářem umístěn osmiboký sanktusník s jehlanovou stříškou. Střecha sakristie je sedlová, nad oratoří mansardová. Ze západní strany přiléhá čtyřboká věž členěná římsou ve výši římsy lodi. Nad vchodem ze západu je segmentově zakončené okno, v posledním patře tři segmentová okna s okenicemi.

Předsiň s valenou křížovou klenbou se nachází v podvěžním prostoru. Obdélná loď kostela má plochý strop, osvětlená je dvěma trojicemi oken. Na západní straně je na dřevěných sloup-

Fara

Barokní stavba byla vystavěna v 18. století uprostřed obce, naproti kostelu sv. Martina, při silnici k Turnovu.

Obdélná budova s valbovou střechou a hladkou omítkou má do ulice tři, do dvora pět okených os. Okna mají po osmi tabulkách a jsou zdobená šambránou a poněkud přečnívající římsou. Vchod ze dvora je pravoúhlý, s římsou v kamenném ostění.

Ve střední části přízemí je siň s valenou klenbou, z ní po pravé straně jsou přístupné dvě

místnosti s podobnou klenbou, vlevo je místnost s plochým stropem. Na pravé straně síně je umístěno schodiště do poschodí a schodiště do sklepa, který je zaklenutý rovněž valenou klenbou.

V poschodí zabírá dvě třetiny klenebního pole siň, z níž je přístup do pěti místností. V části těchto prostor je umístěna pamětní siň P. Ant. Marka a Fr. Kavána.

Stodola

Uprostřed obce za farou, kolmo k ní postavená, se nachází roubená stodola se sedlovou střechou a dvěma vraty. (Roubený špýchar, který stál rovněž za farou, zanikl před r. 1975).

Sloup jezuitů Burnafia

Pískovcový barokní toskánský sloup z r. 1689 stojí na konci obce u domu čp. 1.

Čtyři metry vysoká boží muka sestávají ze čtyřbokého podstavce a sloupu s kapličkou a reliéfní výzdobou. Základ tvoří podstavec se dvěma stupni schodů. Ve výši necelého jednoho metru je podstavec ukončen jednoduchou profilovanou římsou. Na čtyřech stěnách podstavce jsou vyryty texty:

čelní strana:

K Wěčné slávě všemo/houcímu milosrdnému/dobrotivému trojjediné/mu Bohu a na památku/ zemřelého na poli far/ním od jinowěrečů pě/ti ranami dne 9. srpna/ 1620 zabitého W.P.Ma/těje Burnáce rozšířo/ vatele katolické víry/ z towaryšstva Ježí/šova W Jičíně

levá strana:

LAPIS ISTE IN/TITULUM PERE/NATURAMI GLO/RIE A GRATIOSO/ COLLEGII IČINEN/SIS SOCIETATIS /JESU RAIIRONO/RECTUS EST/A MDCLXXXIX

pravá strana:

D:O:M:/IN LOCO ISTO/

QUO PROVERARE/LIGIONESTANS /ET PUONANS P/MATHIAS BURNA/TIUS ABHAERETI /CIS 9 AUGUSTI 1620/QVINO/VULNERE/NECATUS EST

zadní strana:

Od urozeného pána P. Arnošta/JOSEFA HRABĚTE z Waldštejna/Pána na ZWifetických Stuldence, Klášteře, Hradišti, /Walešově, Kněžmostech/ Solci, Malobračičích/ Doksích, Bělé, Bezdě/zi, Křivokladi, Krušo/Wici, Nižburgu, Hrubé/Skále, Turnowě, cis. k./tajně Rady a Misto/držícího W Čechách

Nad římsou je vztyčen 2,5 m vysoký sloup s prstencem a korintskou hlavicí s rostlinnými motivy a volutami. Nad hlavicí je umístěna kaplička se čtyřmi mělkými nikami s reliéfy. Na severní straně v oválném poli písmena IHS se svatozářím a křížkem, na protilehlé straně výjev s probodávaným Burnatiem. V levé boční nise je reliéf Ježíše na kříži, v pravé kostlivce a postava v rozevlátém šatu. Kapličku zakončuje římsa s koulí na malém čtyřbokém podstavci.

Sloup sv. Trojice

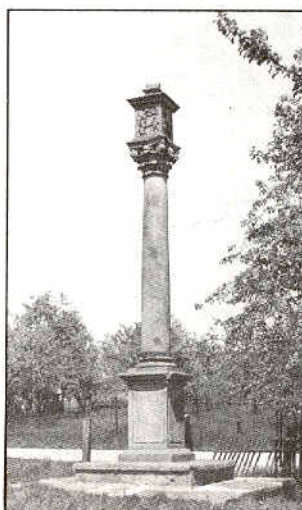

Volně stojící obelisk je umístěn u křižovatky v blízkosti nového hřbitova, směrem k Libunici. Pískovcový barokní sloup z r. 1779 je vztyčen na podstavci tvaru pravidelného trojbokého hranolu s okosenými hranami, zakončený profilovanou římsou. Tři strany spodní části jsou vyplněny rokajovými kartušemi s reliéfními postavami sv. Leonarda, sv. Martina a P. Marie. Horní blok obelisku tvoří tři mělké niky s rostlinnými motivy. Na podstavci nápisy:

JZ strana: S.LEONARDE/ORA/PRO NOBIS

S strana: S.MARTINE/ORA/PRO NOBIS

JV strana: NÁKLADEM/ OBCE/LIBUNSKÉ/1779

Socha sv. Jana Nepomuckého

Barokní socha z roku 1746 stojí před průčelím kostela sv. Martina při ohradní zdi na třístupňovém podstavci, jehož hranolovitý sokl s předsaženou střední částí má půdorys 1,30 x 0,40 m. Ten přechází v hranol střední části podstavce s vybihajícími křídly s volutami. Ve výši 2 m je ukončen rovnou profilovanou římsou. Na čelní stěně je

Sv. Jan Nepomucký

osazen reliéfem ze zkřížených hnátů a lebkou v kartuši, se zavijícím ornamentem ukončeným beránkem a korunkou nahoře a s písmeny P.M. a I.H. po stranách. Nad kartuší vyrytý text:

eX / plo Voto / Constanti honori / et Veneratloni / DIVI Ioannis nepoMVCeni / posVIt

Klenák uprostřed římsy nese reliéf P. Marie s korunkou a dítětem.

Přední horní strana podstavce má malé zrcadlo s vegetabilním přívěskem a zbytkem závěsu pro lucernu. Socha představuje světce s biretem, v bohatě řášeném kněžském rouchu s pláštěnkou se střípaci a ozdobným lemováním.

Hřbitov

Na hřbitově jsou umístěny tři gotizující náhrobníky s figurálními reliéfy z doby kolem pol. 19. století.

Kromě těchto tří náhrobníků, jsou všechny výše uvedené památky evidovány pod jednotlivými čísly ve státním seznamu památek.

Hlava světce s kovovou svatozáří je nakloněna ke kříži v pozdvižené pravé ruce, levou ruku /poškozenou/ se zbytky raptolesti má položenou na prsou. Vzádu na podstavci text: ke Cztí a Slawie/S. Jana Nepomuckeho/Postavil Martin Iosef/Hlawa Cijfar ze Carlagho/Dworski Caplan/Fararz Libunski/A 1746

Socha sv. Josefa

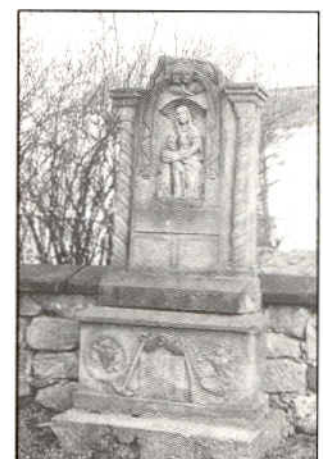
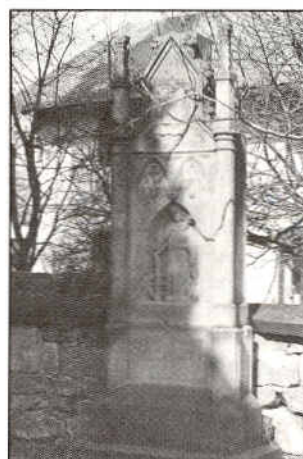
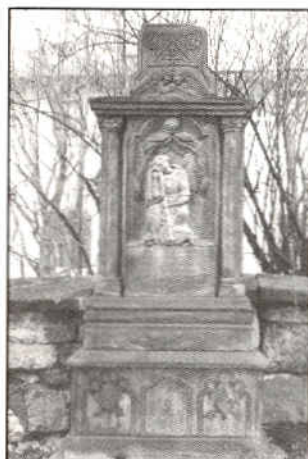
Pískovcová socha světce je umístěna před jižní zdi kostela sv. Martina na náspu nad silnicí. Dílo sochaře Josefa Jelínka z Mnichova Hradiště pochází z r. 1819.

Na čelní stěně hranolovitého podstavce je motiv stuhu a mašle nesoucí čtvercovou desku s nápisem SPONSO CASTISSIMO. Boční stěny jsou zdobeny reliéfními květinovými motivy se stuhou. Postava světce má bohatě řášené roucho, pokrčenou pravou nohu, v pravé ruce svírá kovovou lilii, levou přidržuje Ježíška se svatozáří.

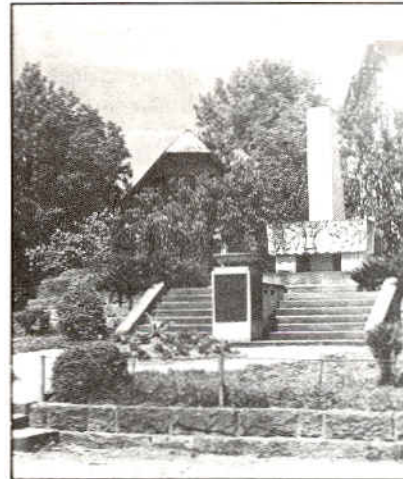
Na plintu vzadu nápis: Martinus Jelínek laboravit.

Sv. Josef

Pomník padlým

Uprostřed obce - na prostranství před školou se nachází pomník padlým z 1. a 2. sv. války, vytvořený sochařem J. Bílkem a architektem B. Holým v r. 1949. Spodní část pomníku, vysokého 4,6 m, je ozdobena figurálními reliéfy. Popředí pomníku tvoří schodiště se 2 rameny, která rozdělují podstavec pro mísu s ohněm. Na bočních stěnách podstavce jsou umístěny desky se jmény padlých.

Pomník Antonína Marka

Pomník vytvořil z hořického pískovce sochař Josef Stuchlík z Jičína. Socha v nadživotní velikosti představuje A. Marka ve světském šatu s kanovnickou hvězdou sedícího na židli a držícího v pravé ruce knihu. Podstavec sochy je vpředu ozdoben zlaceným nápisem: P. Antonín Marek: „Usiluj dokud času zbývá! Přítomnost jest kolébkou budoucnosti“. „na zadní straně je nápis „Jednota Markova v Libuni“.

Model pomníku Antonína Marka

FRANTIŠEK KAVÁN

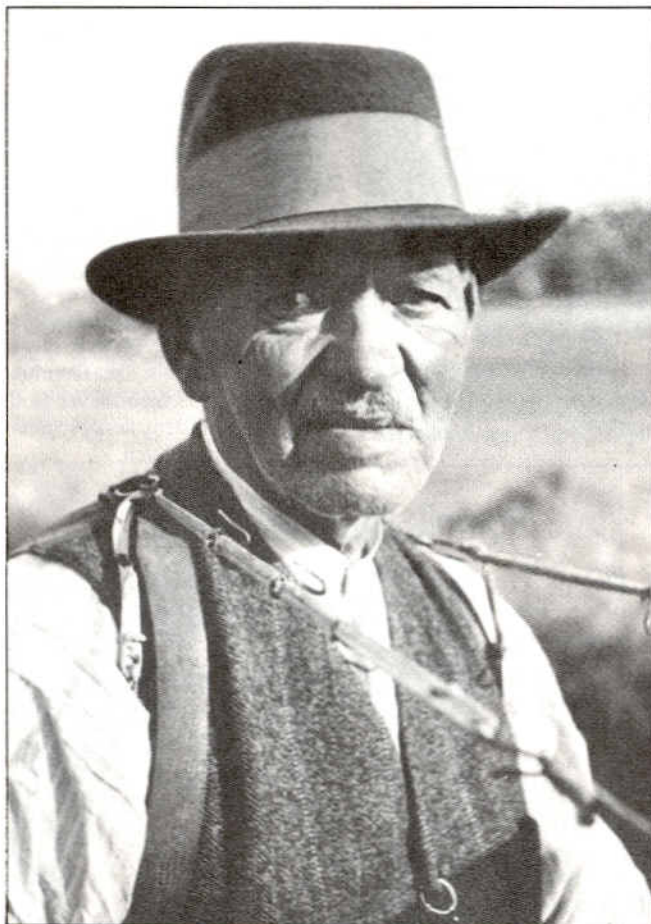

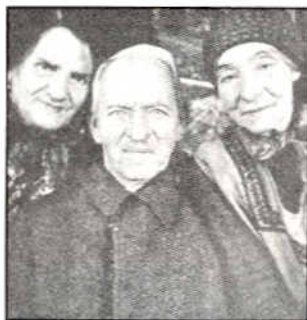
Foto MUDr. A. Krus

František Kaván se narodil v horské chaloupce ve Vichovské Lhotě u Jilemnice. Pro zřejmé nadání byl hoch dán chudými rodiči na královéhradecké gymnázium, jež skvěle absolvoval. Vrozené vlohy v něm však živily již za gymnaziálních studií touhu stát se malířem - krajinářem a tak po jednoroční vojenské službě u pražského pluku přichází na pražskou malířskou akademii jako žák Julia Mařáka. Jeho zcela mimořádný talent a neobyčejná svědomitost mu záhy dopomohly ke stipendiím a školním podporám. V létě 1896 opouští Kaván pražskou akademii, aby se vydal na krušnou životní pouť českého umělce.

Touha po české krajině vyvedla Kavána z Prahy do Dobrušky, k Vysokému Mýtu, na Chrudimku k Bojanovu, ke Kunětické hoře... Léta 1896 a 1897 patří též k jeho létům básnickým. Z polabské roviny se však Kaván r. 1898 vrací blíže k domovu, do Českého ráje, k Železnému Brodu.

V r. 1900 se F. Kaván usadil přechodně v Holíně u Jičína

a brzy nato v Železnici. Jak dokazuje řada skvělých obrazů především menších rozměrů, patří tato doba ke Kavánovým malířsky obzvláště šťastným obdobím.

F. Kaván s manželkou a sestrou

V Železnici zůstal Kaván do r. 1904, kdy se na sv. Annu stěhuje do Vitanova u Hlinska na Českomoravské vysočině, kde zakoupil pro svou choť, paní Helenu, domek čp. 55 v malebném údolí přímo nad Chrudimkou.

Po dvouletém působení na Hlinecku zatoužil však Kaván opět po rodném kraji, a tak 19. 7. 1906 prodává vitanovský do-

Bože dej^{ti} jednou květy z toho tvého stromu, víne i med včelíček odtamtud přinášely čarovné zdraví a štěstí drahému Morku a okolím, jednomu z nejvácnějších drahokamů z koruny Krávy českorajské, světem obdivované, na vlastní zdar!

Vichovské František Kaván malíř

Rukopis akademického malíře Františka Kavána

„...Třikrát jsem směl a mohl pobýt v jeho přítomnosti, kterou naplňovaly modré oči důkazem, že dobrý člověk ještě žije. Toho zapomenout nelze a je to důkaz, který ani smrt neruší a který utvrzuje ve víře, že lze žít.“

Fr. Kovárna

mek a stěhuje se do Nové Vsi u Lomnice nad Popelkou, aby se zabýval hlavně krajem pod Kumburkem a kolem hory Tábora. Maloval tu hodně na Ploučnici, v Kyjích, u Staré Paky, na Žlábků a docházel i domů, do Krkonoš.

Avšak Českomoravská vysočina vábí Kavána znovu, takže 15. prosince 1908 kupuje podruhé svůj bývalý domek ve Vitanově, který byl náhodou na prodej, vrací se do Vitanova na jaře 1909 a zůstává zde bezmála 14 let. Tato léta jsou jeho léty nejplodnějšími.

Roku 1922 se kvůli nemoci manželky stěhuje F. Kaván zpět do mírnějšího podnebí Jičína, do Libuně, r. 1925 do Svobodných Hamrů. Nemoc jeho choti se však neustále zhoršuje a 9. 7. 1926 paní Helena umírá. Vedení skromné Kavánovy domácnosti se ujala jeho sestra Marie.

Změna v životě téměř zapomenutého malíře nastává, když se tento seznamuje se svou druhou chotí Pavlou Širovou. Po svém druhém přestěhování do Libuně se r. 1931 odhodlává uspořádat v Ružešově galerii svou první pražskou samostatnou výstavu. Tato výstava znamenala pro uměnímilovnou Prahu a zejména pro náš umělecký svět zcela mimořádnou událost, pro téměř 65 letého umělce pak jedinečný morální a hmotný úspěch.

Roku 1937 se Kaván přestěhoval do nového sídla v Dolní Kalné u Nové Paky, blíže k rodné víscce, ale na podzim r. 1939 se definitivně vrací do Libuně,

kde přímo pod Troskami pracuje do pozdního věku. Zemřel v Libuni 16. 12. 1941.

Svým dílem František Kaván dokázal, jaký půvab se skrývá v prosté české krajině a co lze vytěžit z intimního vztahu k ní. Skutečným objevem se staly jeho zarostlé polní cesty, kvetoucí maková pole, zaváté úvozy i zasněžená pole s osamělými stromy. Zvláštní kapitolou Kavánovy tvorby jsou nepřekonatelná táni, v nichž je jedinečným způsobem vystižen živelný zápas probouzejícího se jara s dokonávající zimou, kdy za prvních jarních slunečních paprsků z pod mizícího sněhu vystupuje měkknoucí, nabobtnalá půda, jako předzvěst probuzení přírody. Tato Kavánova díla, zachycená poctivým „Kavánem-realistou“ a prodechnutá nadšením „Kavána-básníka“, se stala podstatnou součástí novodobé české krajinářské tvorby, kterou si bez nich nelze vůbec představit.

Z materiálu dr. Karla Vancla k 75. narozeninám umělce vybrala J. Holá

Domek F. Kavána v Libuni.

DALŠÍ OSOBNOSTI

PÁTER MATĚJ BURNATIUS

P. Matěj Burnatius se narodil 23. září 1584 v Olešné v Horním Slezsku. Od dětství jej vychovával strýc Jakub Jagel, rodem Polák, který byl farářem v Markvarticích. Do katolické školy chodil v Sobotce, dále byl poslán na jezuitské gymnázium v Chomutově, odkud záhy přešel do koleje sv. Klimenta v Praze. V roce 1607 vstoupil v Brně do jezuitského řádu. Po dvouletém noviciátu poslouchal tři roky filosofii. Po těchto studiích byl poslán jako výpomocný učitel do koleje v Celovci. Po sedmi letech vyučování zde dvě léta studoval teologii. Roku 1621 byl vysvěcen na kněze. Burnatius znal více jazyků, mimo latiny mluvil plynule česky, polsky, chorvatsky, německy i italsky.

Po vysvěcení byl představeným chlapeckého semináře v Českém Krumlově, odkud 1624 ve stejné funkci přešel do Jičína. Kromě své funkce v semináři se uplatňoval především jako misionář. Valdštejn byl zpočátku pro mírný postup při obracení poddaných na katolickou

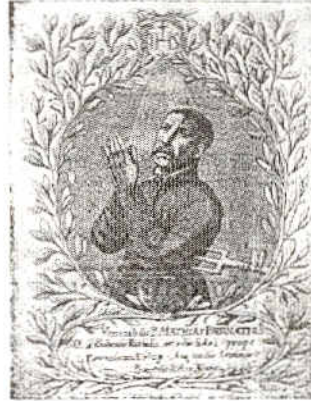
víru, když ale přesvědčování nepostupovalo dosti rychle, souhlasil i s použitím vojska.

V r. 1629, když byl skoro čtyři měsíce na misiích v dosti vzdálených městech vévodství, vrátil se Burnatius do jičínské koleje, jednak aby se zotavil, jednak aby uspořádal seminární záležitosti. V Jičíně čekal na větší počet vojáků, a to hlavně kvůli Turnovu, kde očekával odpor. Aby se předešlo pokusu o vzpouru, byl zatčen turnovský primas a odvezen do Jičína. Když ale primas přestoupil na katolickou víru, urychlil se i přestup měšťanů.

Povzbuzen tímto úspěchem, rozhodl se získat pro víru ještě městečko Rovensko. Proto nechal do Turnova předvolat rovenské občany. Ti přišli, ale nechťeli se podříditi. Když se Burnatius vrátil do Jičína, počítali si na něj a několikrát na jeho vůz vystřelili. Burnatius utekl do Újezdu (Pod Troskami), kde měl známé, protože zde skoro čtyři roky zastával farář. Odtud jej několik sousedů vyprovodilo kus cesty domů.

Po několika dnech 9. srpna 1629 časně zrána dal si odslat koně a se studentem Janem Rokytou se vydal na cestu do Rovenska. Podle úmluvy mělo vojsko z Turnova ještě za ranního

šera obsadit Rovensko. Ale Rovenská se dozvěděli o chystané akci a byli dobře připraveni. Když hlídky hlásily, že se vojsko blíží, začaly vyzvánět na poplach. Seběhlo se hodně lidu, i ze sousedních vsí. Velitel vojska viděl, že proti přesile lidu nic nepořídí. Dal rozkaz zapálit dřevěnou zvonici a ustoupil k Turnovu. Zvony se žarem rozlily.

Zatím Burnatius čekal na libušské faře na zprávu, že vojsko obsadilo městečko. Když zde odsloužil mši a pokřtil jedno dítě, vyšel si do farní zahrady a radil se s veliškým hejtmánem Janem Jířkem Matyášovským z Matyášovic, který tu právě dlel na svém dvorci. Najednou bylo slyšet od Čimyšle zmatený hluk a křik a zároveň do zahrady vrazil posel se zprávou, že sem táhne

spousta lidu a že chtějí misionáře zabít, protože prý na ně poslal rejтары, aby zapálili zvonici. Burnatius se snažil uprchnout zadní brankou do polí, ale tam padl do rukou jiné části vzbouřenců. Byl povelan na zem, proboden ze zadu vidlemi a dorazen ranou z ručnice. Nechal ho ležet na zemi a vtrhli na faru. Na prahu stáje zastihli Burnatiova průvodce, držičiho koně. Skolili ho několika ranami a vhodili do močůvky.

Vzbouřenci vytáhli směrem k Turnovu. Vojsko vyrazilo proti nim, čtyřicet jich pobili, mnoho zranili a několik zajali a odvezli do Turnova. Odpoledne odvezli těla nebožtíků do Jičína. Pohřbeni byli hned následujícího dne, P. Burnatius v chrámu sv. Ignáce a student Jan Rokyta na hřbitově u kostelíka sv. Jana na Koštofranku.

Druhého dne se opět sešlo několik tisíc vesničanů, když se ale měli utkat s vojskem, pozbyli odvahy a rozutekli se do lesů. Ze zajatých bylo 17 hlavních viníků přivedeno do Jičína, kde byli všichni odsouzeni k smrti. Když přestoupili ke katolické víře, dostali na prosby Otců jezuitů milost a byli propuštěni. Pouze dva, kteří Burnatia zabili, byli na rozkaz samého Valdštejna vpleteni do kola. Jeden v Turnově, druhý v Jičíně na Šibeňáku.

Páter Matěj Burnatius byl ctěn jako mučedník pro víru.

Oldřich Turčín

1. 2. 1850 se v Libuni u Jičína narodil český kantor **JAN HYPOLIT HORÁK** (Ippo). Po absolvování pražského učitelského ústavu působil na školách na Novopacku (v Pecece, Vrchovině, Hříděleci, ve Žďáru u Nové Paky). Skládal školní, pohřební i kostelní písně a sbory, někdy i na vlastní texty. Vydal Sbírkou dvou-, tří- a čtyřhlavých písní pro vyšší třídy obecných a nižší třídy středních škol (1875). Kostelní zpěvník pro mládež na školách měšťanských, vyšších dívčích a středních, Pohřební zpěvy sborové s průvodem hudby a další. Snad je totožný s Janem H., který napsal roku 1867 hudbu na text K. Amerlinga Budečské jesličky a vydal Nejnovější kancionálek a modlitby pro katolickou mládež.

J. H. Horák zemřel 28. 7. 1881 ve Žďáru u Nové Paky.

□

Libuň byla také rodištěm malíře, profesora a spisovatele **VIKTORA ŠUMANA** (13. 7. 1882 - 20. 9. 1933). Autor monografií A. Kalvody, A. Pirnera, K. Špillara aj. studoval na

akademii výtvarného umění v Mnichově. Jako malíř byl krajinářem novoromantického směru a malíř zátiší.

Byl spoluredaktorem uměleckého měsíčníku Dílo, stati o výtvarném umění psal i do Samostatnosti, časopisů Sokol a Jas. Roku 1932 byl tajemníkem sletové výstavy.

□

VÁCLAV PAŘÍK, lékař a starosta Třebenic se narodil v Libuni 8. 2. 1839. Jako praktický lékař působil v Třebenicích na Litoměřicku. Byl úspěšný jak ve svém povolání, tak ve veřejném životě. Dlouhou řadu let byl starostou Třebenic. Založil tamní Občanskou besedu, Občanskou záložnu, Krajské museum a měl velký podíl na založení továrny na zužitkování ovoce. V publicistické činnosti bojoval za česká práva. Každoročně přijížděl do Libně. Říkal: „Kdykoli spatřím obrysy dráhé rodné vsky, věže chrámu, srdce mé okřeje, zapominám v útulném místečku na veškeré trampoty...“ Zemřel v Třebenicích 9. 12. 1901.

□

19. 11. 1876 se v Ústí u Staré Paky narodil **ANTONÍN VÁVRA**. Roku 1897 byl jmenován učitelem v Libuni a učil zde až do svého odchodu do pense v r. 1928. Napsal četné články do „Československé republiky“, „Hlasu našeho venkova“, „Zemědělských listů“ a „Naší kampeličky“. Samostatně vydal příručku pro pořádání besídek a veřejných slavností s názvem „Besídky a lidové slavnosti“ a v r. 1933 knihu „Humanita skutkem“, v níž navrhl prostředky a cesty pro lepší budoucnost národního společenství, ve kterém by nebylo tolik zla, bolesti a chudoby, zejména na venkově. Zastával názor, že humanita se má stát skutkem i na poslední vesnici, protože venkované tvoří většinu národa.

□

Blízký Libunec je rodištěm českého literárního historika **JANA JAKUBCE** (11. 5. 1862 - 4. 7. 1936).

Po studiích češtiny, klasické

filologie a němčiny na pražské univerzitě vyučoval J. Jakubec v letech 1891 - 1919 na Vyšší dívčí škole v Praze, roku 1919 byl jmenován řádným profesorem dějin české literatury University Karlovy v Praze. Působil také jako redaktor Listů filologických

Jako přední představitel české pozitivistické literární historie propracovával zásady vydávání děl spisovatelů národního obrození (J. Kollára, F. Palackého, F. L. Čelakovského, A. Marka...), jimž věnoval též řadu monografií. Značný význam mají i jeho práce národopisné a dialektické. Svůj vztah k rodné obci vyjádřil několika statemi v Zibrtově Českém lidu: K názvosloví našeho dialektu (1892), kdy se věnoval sběru lidové mluvy v Libunci. Spolu se svým bratrem Aloisem pak zpracoval názvosloví řemesla tkalcovského ve svém okolí - v Jivanech a Holenicích (1895).

Svou celoživotní vědeckou práci završil rozsáhlou syntézou - dvousvazkovým dílem Dějiny literatury české, vydaným v letech 1929 a 1934.

□

□
JAN ŠOLC (25. 2. 1801 Leština u Sobotky - 17. 6. 1874 Turnov) kaplanoval po svém vysvěcení v Libuni u P. Ant. Marka. Od r. 1833 byl farářem na Hrubé Skále, r. 1836 ve Vyskři a r. 1846 v Turnově, kde zemřel. Podle J. M. Haubnera zpracoval a vydal tiskem v r. 1831 „Modlitby pro katolické křesťany“.

□
 Libuňský farář a později děkan **VINCENC RAMEŠ** se narodil 13. 4. 1824 ve Vyskři. Stal se farářem a později děkanem v Libu-

ni. Napsal četné články do časopisů „Čech“ (O křesťanské osvětě, 1888), „Pražského týdeníku“ (Jak osvědčíme svou lásku k vlasti, 1886), Působení veřejného tisku na smýšlení našeho lidu, 1885), do „Časopisu katolického duchovenstva“ (Dle jakých zásad má zpovědník nakládati s hříšníky hříchu navyklými, aneb v příležitosti hříchu žijícími, 1867), do časopisu „Besídka zábavná a poučná“ (Kdy může být věda lidstvu opravdu prospěšná, 1887) aj.

□
 Další libuňský farář **JOSEF SYMON** se narodil 11. 7. 1861

v Novém Dvoře. Uveřejnil několik prací v „Kazatelci“ (I všedních hříchů bedlivě varovati se máme, 1894, Dlouhý věk jest dobrem žádoucím, ale ne vždy, 1894, ...) a v „Rádcí duchovním“ (Falešné proroky poznati lze ze slov a skutků, 1894 a Promluva k vojínům skládajícím přísahu v měsíci listopadu, 1897)

□
 Žurnalista **B. PLÍVA** zemřel 4. 10. 1937 ve věku 35 let v Praze, ale byl pochován v Libuni. Po středoškolském vzdělání studoval pražskou filozofickou fakultu. Horlivě se účastnil prá-

ce v Ústředním svazu čsl. studentstva a věnoval se práci kulturní a publicistické. Redigoval knihu, v níž se akademická mládež rozloučila s prof. Drtinou.

□
MARIE KAVÁNOVÁ žila se svým bratrem - malířem F. Kavánem v Libuni ve společné domácnosti. Svě literární práce uveřejňovala v časopise „Nový Život“, vydávaném jako orgán hnutí t.zv. Katolické moderny Karlem Dostálem-Lutinovem v letech 1896 - 1907.

J. Holá
H. Trojanová

Rok 1848 na Jičínsku

Závan svobody nesené revolucí v únoru 1848 z Francie po celé Evropě, zasáhl i Vídeň a Prahu. Revoluční myšlenky se rychle šířily a lid se začal domáhat svých svobod.

Předznamenáním událostí se stal již rok 1847, kdy bylo z Vídně národům oznámeno zrušení nevolnictví. Jičínský písmák Ignác Hybler píše: „V měsíci lednu 1847 vyšlo nařízení, aby veškeré roboty minuly a poddaní aby se s vrchností vyrovnali. Tím mělo přestat veškeré soužení lidu venkovského, zvláště baráčnicků a podruhů, jelikož tito, žádný majetek nemajíce, vrchnostem zadarmo pracovati museli. Kdo se měl a jakým způsobem vyrovnati? To vedlo jen ke sporům.“

V tom roce byla i velká neúroda, nouze a bídy přibývalo, poptávka zvedala ceny obilí a ke všemu se vyskytla epidemie cholery. Sociální krizi nemohly vyřešit ani podpory, za kterými ti nejchudší putovali do Jičína na krajský „aufad“. Už od roku 1820 byli totiž venkované zatíženi daní gruntovní, takže sedlák platil jak vrchnosti, tak státu. Kolkovní daň zavedená v r. 1840 postihla nejvíce nemajetné vrstvy a její výše neměla snad ve světě obdoby.

Politiku české společnosti reprezentovaly významné osobnosti v čele s F. Palackým, F.L. Riegerem a žurnalistou K. Havlíčkem. Mnoho práce bylo vykonáno na poli duchovním, zejména pro záchranu českého jazyka. Před jmény Dobrovský, Šafařík, Jungmann, Čelakovský se budou sklánět příští generace.

V našem kraji buditelství národní citění představoval P. A. Marek v Libuni, kaplan J. Tobiášek v Jičíně, novopacký kaplan J.P. Kordina, miletínský duchovní P. Arnold, bělohradský P. Petera aj. Náleželi k reformnímu hnutí mezi duchovenstvem. Národní myšlenky v Jičíně podporovali zejména profesori gymnázia F. Šir a K. Š. Macháček, s nimiž úzce spolupracoval tiskař F. J. Kastránek.

V Jičíně té doby byla výsadním jazykem němčina. Přestože

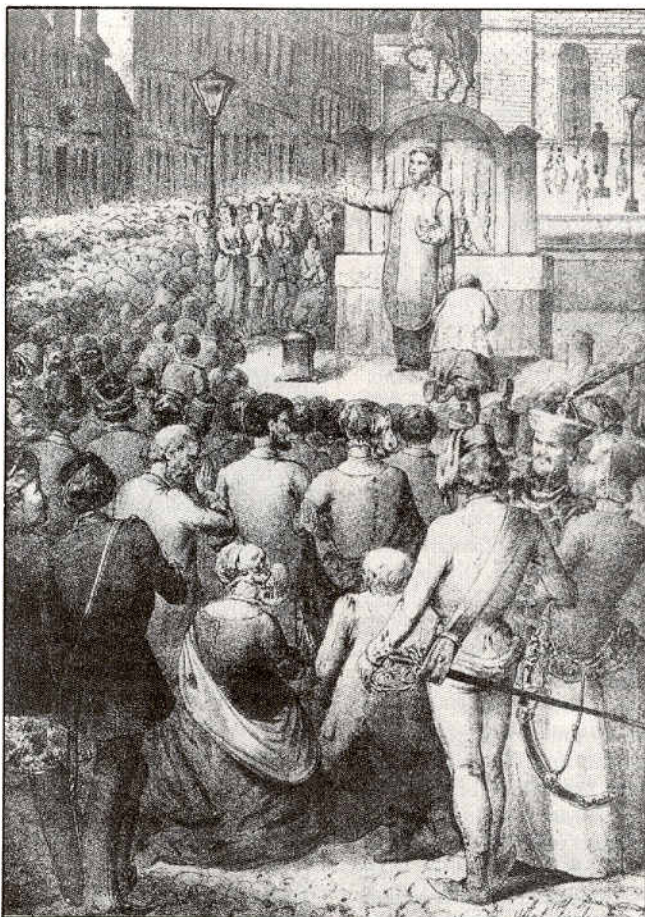
po celých pět století byl městem ryze českým, příchodem vojenské posádky v r. 1776, zřízením krajského úřadu v r. 1784, otevřením hlavní školy s vyučovacím jazykem německým, obnovením gymnázia v r. 1807, přišli do Jičína němečtí důstojníci, úředníci, učitelé a profesori, kteří vtiskli městu německý ráz. Dne 11. března 1848 poprvé národ vystoupil na památné schůzi ve Svatováclavských lázních v Praze. Tento den se stal mezníkem od něhož se začínají novodobé dějiny české po-

litiky. Požadavky schůze byly formulovány do petice, v níž byl kladen důraz na národní rovnost, rovnoprávnost všech náboženství, na svobodu tisku a svobodu shromažďovací. Petice byla odvezena do Vídně. Císař však přešel události manifestem z 15. března, ve kterém slíbil národům říše udělení konstituce, účast na vládě volenými zástupci, svolil zřizovat ozbrojené občanské sbory - Národní gardy, přislíbil zrušení cenzury a zvolení zemského sněmu, kde by byly vypracovány konstituční zákony.

Česká deputace se vrátila do Prahy a radostná zpráva o konstituci se ihned rozšířila po všech krajích. Také Jičín byl vyrušen z obvyklého klidu. Hned večer byl uspořádán průvod městem s pochodněmi a hudbou za nadšeného provolávání slávy císaři Ferdinandovi. Do Nové Paky přišla zpráva 17. března. Oslavovalo se střelbou a radovánkami, druhý den byly slouženy mše. V Lázních Bělohradě vyzváněly na oslavu zvony a byla „zakopána robota“ na drahách. Karabáč, který symbolizoval poddanství, byl pohřben do země za zpěvu a křiku davu.

Dne 5. dubna začaly vycházet Národní noviny, v nichž Havlíček srozumitelně vysvětloval politickou situaci a politický program denně uveřejňoval ve zkratce pod hlavním titulkem. Je třeba si však uvědomit, že v té době odebíralo list 1 050 čtenářů a že tehdy bylo 6 tisíc obcí. Do každé šesté obce se tedy dostal 1 výtisk.

Konstituce měla znamenat převrat v celém státním zřízení. Úřední aparát byl však zcela nepřipraven. Jeden zákon stíhal druhý a úřady nemohly a často ani nechtěly na ně reagovat.

Slovanská mše na Václavském náměstí r. 1848. (Soudobá kresba)

Územní plánování a ochrana krajiny

Každá krajina má svůj neopakovatelný ráz. Tento je silně ovlivněn - více či méně formován lidskou činností pozitivně i negativně - v dnešní době častěji negativně.

Středověcí zakladatelé měst nebo rybníkáři neměli takové problémy jako my. Jak dnes sladit zájmy zemědělství, lesního hospodářství, bytové výstavby a průmyslu (podnikatelské aktivity), dopravy, rekreace, památkové péče, ochrany přírody a dalších lidských činností v krajině? U cenných urbanistických nebo přírodních celků se proto zpracovávají územní plány, které regulují jednotlivé činnosti a určují optimální vztah mezi nimi.

Územní plánování a jeho nástroje - územně plánovací dokumentace - vytvářejí podmínky nejen pro momentální konzumní cíle, ale musí v sídlech a především v krajině hodnotit jejich důsledky, které tyto záměry vyvolávají. Podstatné je určit danému území hlavní funkci - diferencovat co je pro dané prostředí podstatné a co je druhotné. Současně je třeba vytvářet podmínky pro revitalizaci životního prostředí jak v obytném a výrobním prostředí vlastních sídel, tak i v krajině.

Jičínská kotlina je mimořádně cenná svými krajinnými a architektonickými dominantami. Specifická konfigurace terénu dala tak v minulosti možnost pozitivně vyniknout velkorysým urbanizujícím záměrům. Naopak každé dílo, které svým objemem i funkcí narušuje tento krajinný ráz (často i ve své vlastní lokalitě) vyvolává následně faktory ovlivňující negativně životní prostředí.

Tak jako v minulosti se negativně projevil například zásah (těžba) do přímé podstaty dominant Veliše, Zebína a Čerovky, tak v dnešní době hrozí vážné nebezpečí znehodnocení krajinných hodnot záměry, kterými jsou například plíživě obestavování prostoru Čerovka - lipová alej - Zebín, porušení panoramatických pohledů převýšenou výstavbou v prostoru Nového Města a v těsné návaznosti na MPR budovou soudu. Je škoda, že nebylo pokračováno v tendencích architektonického pojetí, které nejen umocňovalo historicko-společenskou funkci sídla, ale i citlivěji respektovalo kulturní hodnoty historické části - městské památkové rezervace (areál Obchodní akademie, kina, MŠ a ZŠ).

Chceme-li zachovat a chránit kulturní hodnoty krajiny, v našem pojetí přírodní a urbanisticko-architektonické, je třeba vypracovat a legislativně zabezpečit řadu nezbytných kroků, které vedou ke sledovanému cíli tj. zachování krajinného rázu při komplexní synchronizaci s potřebným územním rozvojem.

V tomto směru má Specializovaný ústav pro rekonstrukce památkových měst a objektů, a.s. cenné zkušenosti získané při zpracování územních plánů velkých územních celků (dále ÚPN VÚC) Chráněných krajinných oblastí (CHKO) Žďárské vrchy a Železné hory, územního plánu Ratibořicko včetně Národní kulturní památky a Národní přírodní památky Babiččino údolí.

Ukazuje se, že sebelepší práce jednotlivých oborů pojeté úzce profesionálně jsou často neschopné uhájit sledované cíle, ale dokonce vyhrocují situace při řešení konkrétních akcí tak, že vyvolávají i střety mezi jednotlivými legislativními pracovníky a navíc i dezorientují obyvatele v řešeném území.

Aby tyto negativní jevy byly v maximálně možné míře eliminovány, vypracoval urbanistický ateliér SÚRPMO v Hradci Králové - za iniciativy Okresního Úřadu a Městského Úřadu v Jičíně - pro významný urbanisticko-architektonický sídelní útvar

Jičína a jeho správního území - Popovice, Robousy-Dvorce, Moravice a přilehlých obcí Holín, Valdčice a Čejkovice územní plán. Vzhledem k tomu, že historické centrum města má statut městské památkové rezervace, byl současně zpracován i územní plán centrální zóny. Oba dokumenty byly schváleny a jejich záměry jsou postupně realizovány při současné aktualizaci (změny a doplňky).

Uvedená územně plánovací dokumentace jasně určuje funkční využití území, vytváří podmínky pro územní rozvoj jednotlivých sídelních útvarů, plně respektuje urbanisticko-architektonické hodnoty. Komplexní řešení daného území včetně zachování krajinného rázu, stanovení ochranných pásem v širším rozsahu než byl původní legislativní stav, bylo podnětem k tomu, že tato územně plánovací dokumentace byla vybrána jako reprezentant východočeského regionu do celostátní přehledky územně plánovacích prací v Kroměříži 1995.

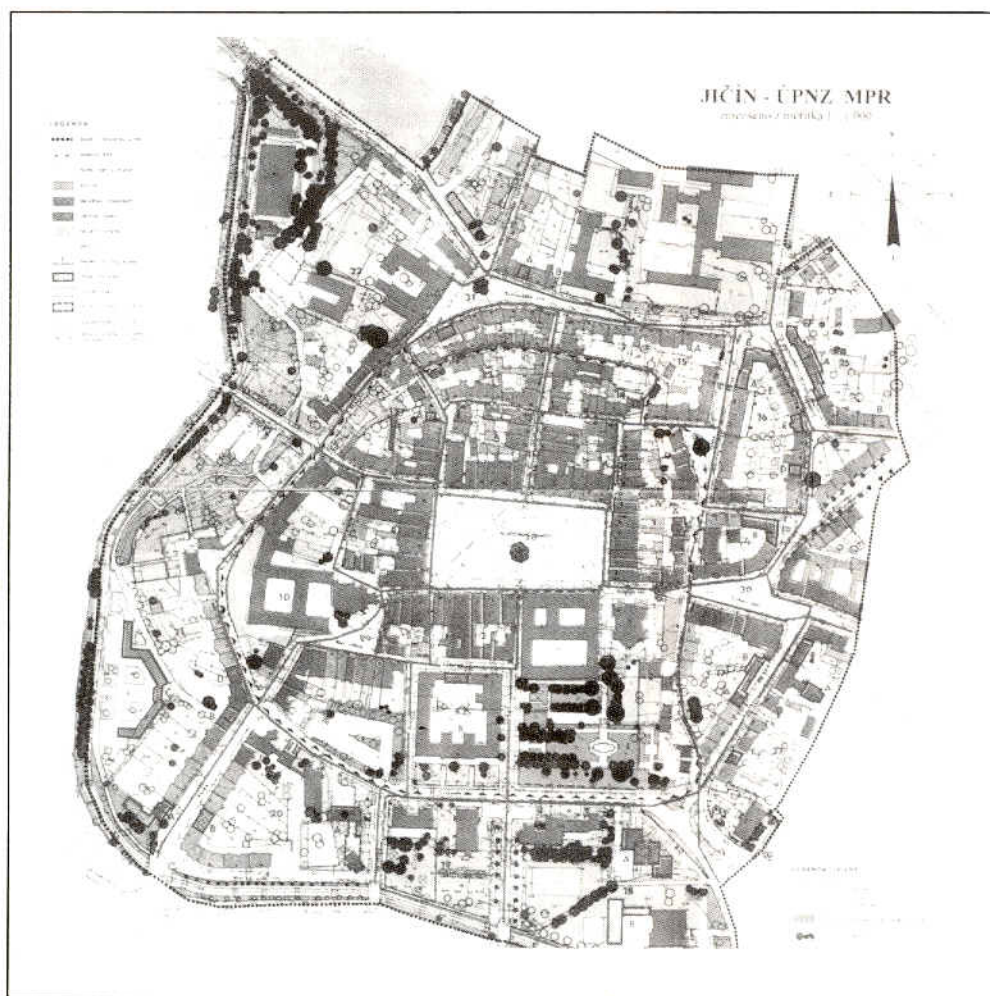
Při zpracování uvedené ÚPD však není plně komplexně řešen a tím jistým způsobem i chráněn fenomén širší okolní krajiny, modelovaný na jihu terénním předělem s dominantou Veliše (včetně Lorety), na severu útvarem Českého ráje - Prachovských skal, Tábora s horizontem

Kumburka a Bradlece. Že jde o nesmírné kulturní hodnoty, které je nutné chránit tak, aby byla zachována identita našeho národa, je zde v celku zbytečně zdůrazňovat. Kulturní dědictví umocňované touto líbeznou krajinou bylo a je nejen místem inspirací umělců, ale z hlediska územního plánování jde o jedinečnou strukturu osídlení od historických záměrů při urbanizaci městského prostředí (Sebregondi - Valdštejnské údolí), širší zemědělské krajiny (Šlikové) až po charakteristické soubory lidové architektury.

Tyto velkorysé záměry, které v minulosti řešily potřeby tehdejší společnosti, velmi citlivě nejen respektovaly, ale i přetvářely krajinu - především pak v době baroka. Tento krajinný fenomén by měl být základem při koncipování zásad územního rozvoje daného regionu - krajinné zóny.

Vzhledem k tomu, že jde současně o exponované území s výrazným kulturně-společenským centrem a intenzivně rozvíjející se ekonomickou funkcí, je nutno tyto skutečnosti vzít v úvahu při stanovení limitů ochranného režimu životního prostředí.

V neposlední řadě jsou zde další faktory, které již dnes silně ovlivňují krajinné prostředí. Je to technická infrastruktura, především pak záměry tranzitní sil-

niční dopravy, leteckého provozu, nadzemních sítí VVN s výraznou energetickou základnou a pod.

Dalšími limity funkčního využití území, které ovlivňují formování urbanistické koncepce, jsou funkce městské a příměstské zeleně, záměry sledované ÚSES (územní systém ekologické stability) a v návaznosti na strukturu osídlení i archeologicky významné lokality, systém vodních ploch, vysoce produktivní zemědělská půda a další.

Na podkladě zhodnocení dosud zpracované ÚPD, co do územního rozsahu především a dle výsledků dílčích konzultací s příslušnými orgány památkové ochrany, doporučujeme proto zpracovat územně plánovací podklad formou urbanistické studie (ověřovací studie). Tato by komplexně shrnula a současně synchronizovala jednotlivé záměry a funkce v řešeném území.

Jako specializovaný atelier pro urbanismus a územní plánování jsme ochotni se podílet na sestavení libreta pro výše uvedený materiál (včetně jeho případného zpracování). V tomto směru bychom využili jak archivních materiálů, vlastních zkušeností získaných na obdobných pracích, a tak i především pak podrobných znalostí o řešeném území. V závěru práce by mohla být uvedena ověřovací studie jako jeden ze základů pro vypracování následné ÚPD pro krajinnou památkovou zónu.

Věříme, že příslušné orgány OkÚ a MěÚ v Jičíně budou vytvářet podmínky pro vypracování takových územních podkladů, které budou v urbanistické koncepci navazovat na obdobná významná díla z předchozích historických etap.

Jestliže kvalita a výraz architektury vypovídá o kulturní a společenské vyspělosti národa, o krajině, která je v širších územních vazbách součástí Českého ráje a Prachovských skal, to platí především.

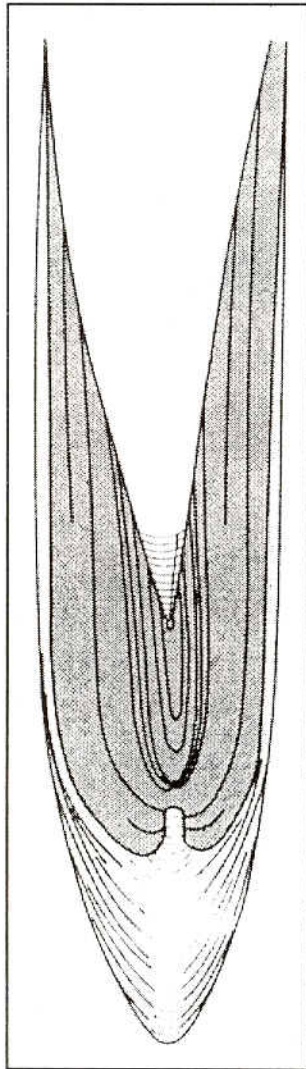
Na závěr je možno uvést to, že krásné kulturní a krajinné prostředí přináší častěji vyšší ekonomický efekt včetně zaměstnanosti např. v turistice a navazujících službách a vybavenosti než nevhodná a často i krátkodobá výrobní činnost.

V evropských podmínkách je toto jasně prokázáno. Zdravé a krásné obytné krajinné prostředí vytváří i příznivé podmínky pro zdravého a kulturního člověka. Je třeba uvědomit si skutečnou podstatu našeho přitažlivého kulturního a přírodního bohatství, které je jiné, specificky české a je současně svědectvím vysoké úrovně naší tisícileté národní kultury.

Za SÚRPMO, a.s. -
- urbanistický atelier
Hradec Králové
Ing. arch. Václav Kout
a kolektiv

JURSKÝ PARK „U ANDĚLA“.

Kdo očekává populární dinosaury, mistrovsky ztvárněné ve Spielbergových filmech, bude patrně zklamán. Po vyhynulých obřích plazech není v jičínské restauraci „U Anděla“ ani památky. Pozornému návštěvníkovi však patrně neunikne červená alpská mramorová dlažba. Sama o sobě není ničím zajímavá, ale při důkladnějším pohledu spatříme na některých kamenných deskách podivné doutníkovité objekty. Jedná se o řezy vnitřních schránek vyhynulých hlavonožců - belemnitů, podobných dnes žijícím sépiím, či spíše olihním nebo krakaticím. Tito hlavonožci žili ve velkých hejnech v druhohorních mořích. Jejich největší rozvoj probíhal v období jury a křídly před 65-140 miliony let a je tedy totožný

obr. 1 podélný řez belemnita (Bandel et Spaeth, 1988). Na řezu jsou viditelné přírůstkové linie, podle kterých se dá určit délka života belemnita. Obvykle se dožívali 4-5 let (slabě zmenšeno).

obr. 2 některá rostra belemnitů z dlažby restaurace „U Anděla“ (slabě zmenšeno)

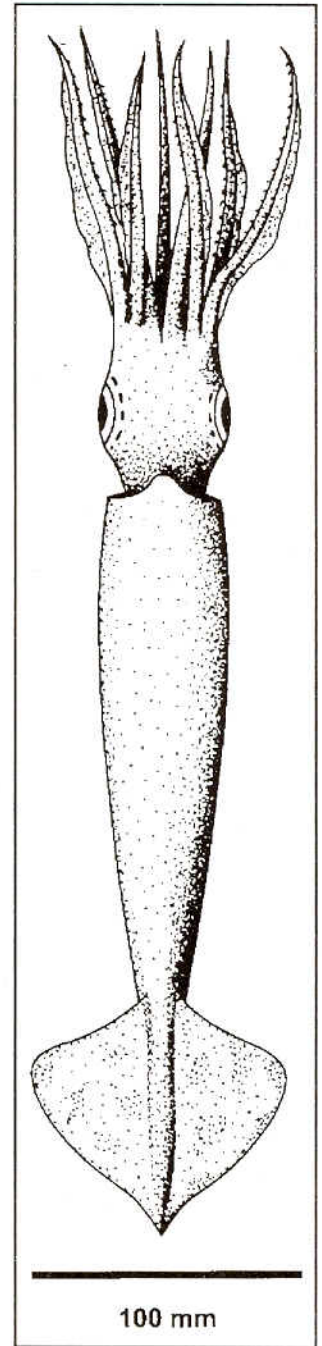
s rozvojem dinosaurů na pevninách.

Otisky celých těl belemnitů jsou velice vzácné a pocházejí převážně z Německa a Anglie. Daleko častěji se setkáme právě s doutníkovitými kalcitovými konci těla - rostry. Tyto „doutníky“ nejsou jedinými pevnými částmi původní vnitřní schránky (tzv. sépiová kost - vnitřní schránka sépie je tvořena stejnými částmi), přesto se však, díky své odolnosti, zachovávají nejlépe. Jak vypadala stavba těla belemnita víme díky vzácným nálezům tzv. „měkkých částí“. Tyto části těla se samozřejmě během milionů let proměnily v minerály, ty však zachovaly původní tvar měkkých orgánů. Belemniti měli 8 - 10 chapadel opatřených háčky, z toho dvě chapadla prodloužená a uzpůsobená k lovu. Jako potrava jim sloužily ryby, korýši, měkkýši, které zpracovávali rohovitým zobákem, podobným papouščímu. Stejně jako dnešní chobotnice používali v případě nebezpečí ochranné barvivo - inkoust. Pohybovali se pomocí „reaktivního pohonu“, kdy nasátou vodu vystřikovali jakousi nálevkou v přední části těla. K pohybu jim sloužily také ploutvičky v zadní části těla. Tyto ploutvičky se upínaly právě na vápnitá doutníkovitá rostra. Velikost belemnitů byla různá, nejčastěji okolo 1 m, jsou však známy i druhy dosahující délky až 3 m. Poslední belemniti vymírají, stejně jako dinosauri, při dosud nevyvětlené přírodní katastrofě na hranici druhohor a třetihor.

Pokud tedy navštívíte restauraci „U Anděla“ na jičínském

náměstí, můžete se kromě konzumace výborného piva a vynikajících jídel věnovat také zkoumání zdejší podlahy. V praxi to znamená se buď hluboce sehnout nebo pokleknout, belemniti (několik druhů i rodů) pak jistě objevíte velmi rychle. Pozor však, aby si tuto vaši činnost ostatní návštěvníci nevyložili jako důsledek nějaké vaší momentální indispozice...

Martin Košťák

100 mm

obr. 3 rekonstrukce celého belemnita (Košťák, 1996). Doutníkovité rostrum leží uvnitř těla, v oblasti mezi ploutvičkami - zaujímá zhruba 1/5 délky těla bez chapadel.

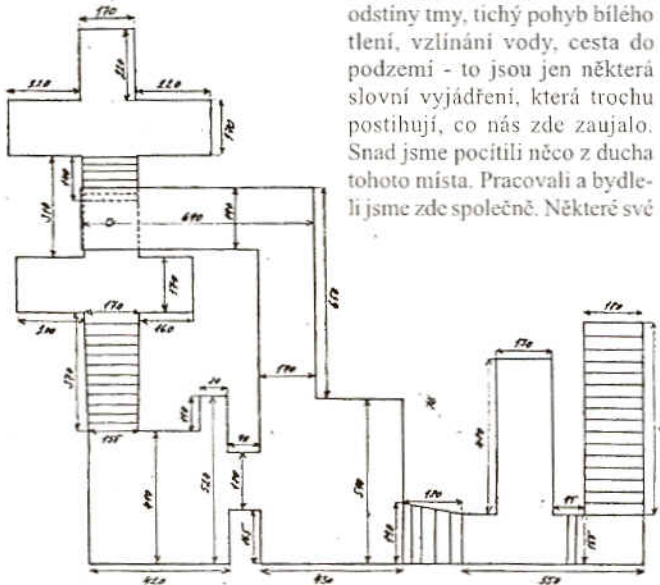

Z ČINNOSTI MUZEA

PODZEMÍ - Škola konceptuálních médií profesora Miloše Šejna Akademie výtvarných umění v Praze

PODZEMÍ, místo pod zemí, der Raum unter der Erde, je dle Josefa Jungmanna místem pod zemí jsoucím, unterirdisch, subterraneus. Je to sklep podzemní

zemní rostliny jsme tady možná i zakořenili. Nežijeme ovšem v Jungmannově době, a tak nás zdejší podzemí fascinovalo také jako místo možného prázdna, kde prázdno je ovšem prázdnom naplněným významy. Šeststy, odstíny tmy, tichý pohyb bílého tlení, vzlínání vody, cesta do podzemí - to jsou jen některá slovní vyjádření, která trochu postihují, co nás zde zaujalo. Snad jsme pocítili něco z ducha tohoto místa. Pracovali a bydleli jsme zde společně. Některé své

Plán podzemních sklepů jičínského zámku.

Foto: B. Jelínková

klenutý, krypta, podzemní oheň, podzemní díla hornická, oud podzemní rostliny, podzemní žába, podzemní tartara, die Unterwelt, peklo či podsvětí.

Z počátku v podzemních skrejších a doupatech bydlilo se.

Také my jsme v podzemních skrejších jičínského zámku bydlili několik dní a jako oud pod-

pocity jsme se pokusili vyjádřit na konkrétních místech, kopali jsme, vyklízeli, zametali, vršili, stopovali a vytvářeli jakési mapy a stopy svých cest. Něco vyhledalo z podzemí na povrch a je zde vystaveno dennímu světlu a našim očím. Protože nejde ani tak o umění posazené v rámu, ale o pokus nově se podívat a vidět

věci, které jsou zdánlivě všední. Tyto věci jsou však také svázané s místem, s lidmi, kteří se jich dotýkali. Jsou součástí naší lidské historie i součástí paměti této díry do země. A tak zde, prosím, nehledejte nějaká konkrétní umělecká díla spojená s konkrétními jmény, neptejte se ani, zda jde o umění. Stačí, když se otevřete - sklepení jičínského zámku se pak otevře Vám. **Miloš Šejna**

Úvodní slovo Dr. Miloše Šejny vystihuje nejlépe podstatu akce Podzemí. Zaznělo na arkádovém nádvoří 6. prosince loňského roku, kdy bylo v čase od 10.30 do 17.00 hodin veřejnosti zpřístupněno renesanční sklepení staré části jičínského paláce. Akci uspořádala Škola konceptuálních médií pražské AVU -

devět studentů a dva pedagogy - ve spolupráci s Okresním muzeem a galerií v Jičíně a Ing. M. Řehákem, za materiálové i finanční podpory Městského úřadu Jičín. Jičínský zámek zde vydal při uklízení sutí ze zasypaného vstupu mimoděk i další informace. Nalezeny zde byly zlomky hrnců, misek a zásobnic světlehnědé a cihlové barvy. Jedná se o kuchyňskou keramiku zřetelně pečlivějšího provedení než u ostatní keramiky z měšťanských domů Jičína, s datací konce 15. a začátku 16. století. Ale co především - byly nečekaným způsobem představeny neznámé, historicky i architektonicky velmi hodnotné prostory, které nyní, díky bezmála čtrnáctidenní práci mladých lidí, jsou na dosah dalšího kulturního využití. -tt-

VÝSTAVA FRANTIŠKA KAVÁNA V JIČÍNSKÉ GALERII

Důvodů, proč Okresní muzeum a galerie v Jičíně pořádají v letošním roce výstavu z díla předního českého krajináře Františka Kavána (1866-1941), najdeme několik: Kaván nespomně patří k pilířům české krajinomalby přelomu 19. a 20. století a jeho umění pevně kořeně v Krkonoších a jejich širokém předhoří. Kumburk a Bradlec, dvě výrazné dominanty Jičína, patřily - byť v jiném pohledu - k hlavním bodům širokého výhledu z okolí rodné chalupy ve Vichovské Lhotě, na Jičínsku, zejména v Železnici, pak umělec prožil jedno z nej-

šťastnějších období svého života a vytvořil tu řadu vynikajících obrazů. Do Krkonoš a podhůří přivedl také další významné umělce - Otakara Lebedu a Bohuslava Dvořáka.

Milovaný kraj se mu odvětil za celoživotní umělecký zájem řadou upřímných ctitelů a malířovu popularitu bezmála šedesátiletý odstup od jeho skonu nejen neumenšil, ale naopak prohloubil. Kavánovo dílo bylo v Podkrkonoší i v Českém ráji v minulosti prezentováno v celé řadě výstav, ne všechny však představovaly uvážený výběr z rozsáhlého

Foto: B. Jelínková

umělcova odkazu, a lze předpokládat, že občas byly vystaveny i některé z četných padělků.

Naši výstavou se snažíme Kavánovo umění přiblížit v kvalitním průřezu, akcentujícím nejzávažnější hodnoty malířova přínosu české krajinomalbě. Výstavu zároveň chápeme i jako hold neobyčejným lidským kvalitám umělcovy osobnosti, z nichž pramení Kavánův vřelý, pokorný a pro nás inspirující vztah k české krajině.

Připomeňme na závěr slova, jimiž František Kaván vzpomíná na svůj pobyt v Železnici: „... Za 3 léta jsem byl romantikou dosti unaven a velkými obrazy, uboze prodanými nebo neprodanými se těžko udržoval, rozhodli jsme se odstěhovat k Jičínu, (kde u Železnice viděl jsem cestou k pluku na cvičení rozmanitou krajinu) a věnovati se malým obrázkům z dobře studovaou náladou, pak jsem to začal v okolí Prahy a v Podkrkonoší. Nesehnal jsem tam zatím byt a zůstali jsme v Holíně. Teprve po třech měsících dostali se do Železnice 1900 a setrvali až do 1904. Ta léta našeho pobytu byla dobrá. Počasí stále dosti příhodné (ostatně) nohy tedy výborné, cestoval jsem tehdy mnohokrátě pěšky na celý den na Kozákov, k Lomnici, ke Kumburku, Veliši, k Troskám - drážek ještě nebylo, leda pošty.

Nezameškal jsem nic, ani zimy dosti kruté, ale krásné, na kterou jsem se nyní mohl zaříditi lépe. Koupěchtivost umělecká v okolí nebyla sic valná, na začátku se mne ujal básník Jar. Červenka, nejlepší přítel, jenž mně v Praze mnohé malé obrázky prodal, konečně se i v Jičíně dosti pak odbylo, přátelé se u nás stavivali na výletech do Železnice. Velkých jsem udělal za ten čas jen několik, zimu JASNÍ SE do výstavy v Rudolfině (ten název se vykládal jako odklon od dekadence, byl však jen náhodný), pak zimu PŘEHÁNKY OD TÁBORA do Mánesa a s převezenuou výstavou do Hořic prodala se pro hoříckou galerii plastik na Okresní výstavě v Hořicích, kde bylo koupeno i jiných několik malých, dále zimu U MŮSTKU v Mánesu pro Záhřeb a kamsi ještě ZIMNÍ, což nepamatují, a pro spisovatele K. V. Raise obraz od Železnice PODZIM. Za ta 4 léta jsme uschránili 1 000 zlatých na vlastní baráček se stěhováním.“

PaeDr. Jan Luštinec

SCÉNOGRAFIE PETRA MATÁSKA

V Jičínské galerii proběhla od 24. ledna do 8. března výstava SCÉNOGRAFIE A LOUTKY PETRA MATÁSKA. Autor za pomoci členů své rodiny, přátel i zaměstnanců muzea proměnil naši galerii v divadelní prostředí, na základě jehož účinu exponoval celé divadelní scény, jejich modely, ale i loutky, masky, kostýmy, plakáty. Návštěvníci tak mohli shlédnout v Jičíně vůbec poprvé ukázky femesla a výtvarného umění, které spolu tvoří fenomén zvaný divadlo. Matásek, scénograf hradeckého

divadla DRAK, pedagog mnoha zahraničních soustředění a škol, docent pražské DAMU, je představitelem akční scénografie. Jeho scény jsou často zpředmětněnou, zhmotněnou metaforou a jejich proměnou se stává ono „výtvarné“ na divadle nikoli jen prostředím, nýbrž i spoluhráčem onoho „dramatického.“ I to je zřejmě jedna z příčin úspěchu výstavy, které nikterak nechyběl spiritus agens představených exponátů. Výstavu shlédlo neobyčejně mnoho dětí z jičínských i okolních škol.

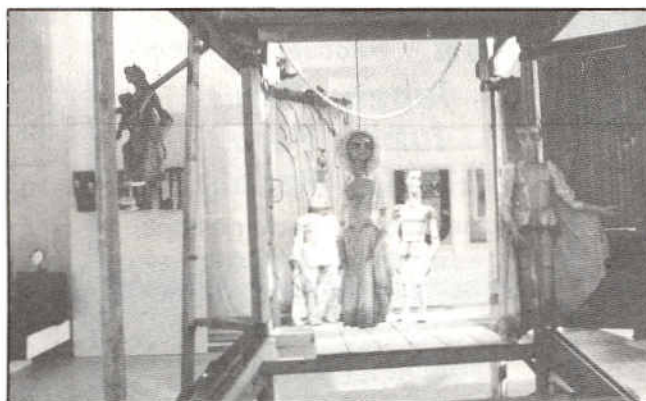

Foto: B. Jelínková

Plán výstav OMaG Jičín 1998

Galerie:

14. 3. - 14. 6. 1998
Fr. Kaván - výběr z díla
27. 6. - 30. 8. 1998
O.Hrdlička - fotografie
5. 9. - 4. 10. 1998
P. Sís - P. Kavan -
ilustrace, loutky
8. 10. - 29. 11. 1998
V. Komárek - z tvorby
5. 12. - 6. 1. 1999
Vánoční výstava

Výstavní chodba muzea:

18. 4. - 24. 5. 1998
K. Hnyk - obrazy
30. 5. - 12. 7. 1998
Prachov
18. 7. - 20. 9. 98
Co je to?
aneb úklid v muzeu
5. 9. - 20. 9. 98
Textilní hračky
26. 9. - 29. 11. 1998
100 Čechů Českého ráje -
fotografie P. Charouska
5. 12. 1998 - 6. 1. 1999
Svice
(vánoční výstava)

ZAJÍMAVÝ NÁLEZ V JIČÍNSKÉM MUZEU

Někdy po roce 1681 složil femeslník do mělké drážky okenního rámu seříznuté části stěbel. Na jejich měkkou, pružnou dužinu nalezla ostrohranná okenní skla nejpozději v roce 1701, předpokládáme-li, že kostel sv. Jakuba Většího byl vysvěcen za plného lesku a s ním i nová okna v oratoři.

O bezmála tři století později

dalo rozbité okno nahlédnout do tajů barokní „sklenařiny“ - pracovníci muzea vyjmuli zahnědlé proužky z litité schránky a nechali je podrobit analýze. Srovnáním barokního a novověkého rostlinného materiálu se zjistilo, že se jedná o umně seříznuté části stonku orobince (*Typha*).

Dochované vzorky pocházejí z nekvetoucího jedince. Lodyha

orobince byla využita v celém rozsahu, tj. proužky byly napeřezány z povrchových vrstev i dřevové části a vzácně zahrnují tuhou, jemně rýhovanou slupku (povrch listové pochvy). K odřezání proužků došlo zřejmě až po předchozím proschnutí stonku, suchem ztvrdlá pletiva umožňují rychlé a snadné opracování.

Mgr. Kamila Chaloupková

KNIHKUPECTVÍ * U PAŠKŮ *

Valdštejnovo nám. 61, 506 01 Jičín
zajišťuje prodej beletrie, naučné
a dětské literatury, časopisů,
magnetofonových kazet, reprodukcí
obrazů, grafik a uměleckých děl, všech
druhů papírenského zboží, psacích
a kreslicích potřeb, pohlednic.
Tel.: 0433/22267

KENTO
1/79 0433/239 41 320 34
KONEČNEVSKÁ 813
JIČÍN
506 01

■ SERVIS AVIA – ZÁRUČNÍ PROMÍTKY,
STK. EMISE, GO. MONTÁŽE
■ PRODEJ NÁKLADNÍCH AUT A ND
■ LEASING OSOB. A NÁKLAD.
AUT VÝPOČET TECHNICKA
A ZDRAVOTNÍ ZARÍZENÍ

AVIA LEASING • PRODEJ • SERVIS LIZ

PRODEJNY ND
■ JIČÍN – 0433/257 85
■ HR. KRÁL. – 049/61 48 11
■ HAVL. BRŮD. – 0451/231 21 41 207

HUK SERVICE

GALANTERIE A CHRAMOSTĚ

nabízí široký výběr vlny a pletacích
přízí, ozdobné knoflíčky a krajky,
puncáčkové kalhoty ve všech
velikostech a barvách.

Husova ulice 72, 506 01 Jičín
tel.: 0433/52 26 43

Východočeská plynárenská, a. s.

Naděje pro přírodu

závod Jičín 506 01, Husova 820
tel.: 0433/538096, fax: 0433/228 13

K STYL JIČÍN

NABÍZÍ: dámské, pánské,
dětské, jinošské a dětské oděvy
kožené zboží a klobouky.
Provádíme zakázkové šití, opravy
a úpravy i doměšených oděvů.

VALDŠTEJNOVO NÁM. 75
50601 JIČÍN
Tel. 0433 21 652

MAVE JIČÍN a.s.

SE SÍDLEM V SOBĚRAZI, 507 13 ŽELEZNICE

vyrábí a dodává:

chovné kuřice • slepice • vejce
jatečné vepře • selata • organická
hnojiva

tel.: 0433/22876-7, fax: 0433/22872

Sklopísek Střeleč Eximes a. s.
507 45 Mladějov v Čechách
tel.: 0433-576700
fax: 0433-576 126, 0433-576 706

VÝROBCE KVALITNÍCH
SKLÁŘSKÝCH PÍSKŮ
MOKRÝCH I SUŠENÝCH

TIP

na prima nákup.

Polackého 67, Jičín

**Tapety, Papír,
Tužky, Pera,
Tašky, Penály**

a další zboží v prodejně Papír,
tel.: 0433/23060

Znovu v Jičíně
* Metrový textil
* Záclony
* Dekorační tkaniny
Vám ochotně
nabídne
JOSEF VAVŘINA
TEXTILNÍ ZBOŽÍ
v nové prodejně
v Čelákovského ul. 83,
tel.: 0433/21188
Kopidlno - Jičínská ul. 311, tel.: 0433/95 354
Děkujeme Vám za návštěvu.

OČNÍ OPTIKA optometrie

J. Bucková & I. Hamanová

JIČÍN, Havlíčkova 94, ☎ 0433/523467
Otevírací doba Po – Pá 8⁰⁰ – 12⁰⁰ 13⁰⁰ – 17⁰⁰
So 8⁰⁰ – 11⁰⁰

MIKRO

JINDŘICH CHRAMOSTA

zahradkářské potřeby, keramika,
ovocné a okrasné stromky, chaty,
dlažba, obklady.

Jičín, Dělnická 166, tel.: 0433/23448
eurotel. 0602311246

AGS
JIČÍN o.s.

ŽACÍ STROJE GT. MF. MAUS

ZEMĚDĚLSKÉ STROJE
PRODEJ • SERVIS

JIČÍN, JUNGMANNOVA 11
TEL.: 0433/214 77, 0433/411
FAX: 0433/238 48

**KRKONOŠSKÁ
SÝRÁRNA
A MLÉKÁRNA**

Havlíček a Zelinka
spol. s r. o.
Kruh u Jilemnice
tel. 0433/23782

ARIS

Automatizační
regulační
a informační systémy

Automatizace v průmyslu
Regulace topení a klimatizace
Informační dispečerská centra
Systémy rozvaděčové

Ruská 16, 506 01 Jičín
tel.: 0433/543111, fax: 0433/543200

**STAVTRANS
FLOCK** s.r.o.

KNAUF

SÁDROKARTONOVÉ SYSTÉMY
MINERÁLNÍ PODHLEDY
MALTOVÉ SMĚSI STAVEBNÍ CHEMIE
STŘEŠNÍ OKNA VELUX - IZOLACE
VELKOOBCHOD - MONTÁŽE

Poděbradova 134, Jičín-Čejkovice
tel./fax: 0433/237 34

H Firma HOŠEK – Jičín
Vás srdečně zve k nákupu
levného textilu

do svých prodejen v Jičíně
a Hořicích

Adresy prodejen:
Jičín, Palackého 60 (naproti gymnáziu)
Jičín, Dělnická 225 (u vlakového nádraží)
Hořice, Husova 35

**SILNICE A.S.
JIČÍN**

Hradecká 415, 506 33 Jičín

tel.: 0433/538055, fax: 0433/226 97
**DODAVATEL SILNÍČNÍCH
A INŽENÝRSKÝCH STAVEB**

Evropská databanka

EDB - Servisní telefon
0433/185